

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет**

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»**

ЗМІСТ, ВИМОГИ, КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Затверджено вченою радою КНЛУ
Протокол № 16
від 20 травня 2020 р.

Київ – 2020

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 053«Психологія»:
зміст, вимоги, критерії оцінювання / Уклад: проф. Бондаренко, доц. Кириленко
В.Г., доц. Кучеровська Н.О. – К.: КНЛУ, 2020.

Укладачі:

дійсний член НАПН України, д. психол. наук, проф. Бондаренко О.Ф.,
канд. психол. наук, доц. Кириленко В.Г.
канд. психол. наук, доц. Кучеровська Н.О.

Рецензенти:

Бурлачук Л.Ф. – дійсний член НАПН України, доктор психол.наук, професор

Чепелева Н.В. – дійсний член НАПН України, доктор психол.наук, професор

*Затверджено вченою радою
Київського національного лінгвістичного університету
Протокол № 16 від 20 травня 2020 р.*

© 2020 р., О.Ф. Бондаренко, В.Г.Кириленко, Н.О.Кучеровська

ЗМІСТ

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ, СТРУКТУРА БІЛЕТУ, ЗМІСТ ІСПИТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

2.1. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ІСПИТУ

2.2. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ТА ЗМІСТ ІСПИТУ

2.2.1. Структура білету

2.2.2. Зразки білетів

2.2.3. Питання до вступного іспиту .

2.2.4. Критерії оцінювання на вступному іспиті

2.3. ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

3. ВИМОГИ ДО РЕФЕРАТУ

3.1. МЕТА РЕФЕРАТУ

3.2. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ РЕФЕРАТУ

3.3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ

3.4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕФЕРАТУ

4. ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА ДО ІСПИТУ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступник до аспірантури Київського національного лінгвістичного університету повинен мати відповідний рівень теоретичних знань та вмінні застосовувати отримані знання у наукових дослідженнях фундаментального та прикладного характеру з використанням сучасних інформаційних технологій.

Сучасний розвиток суспільства вимагає подальшого вдосконалення системи підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників закладів народної освіти. Особливе місце при цьому посідає підготовка психологів різного спрямування та рівнів кваліфікації, оскільки психологічне забезпечення як навчальної, так і виховної діяльності в сучасних умовах розглядається як найважливіший чинник формування відповідної компетентності.

Психологічна освіта, яка поряд з педагогічною, покликана збагатити вітчизняну систему підготовки сучасних фахівців з проблем навчання, виховання, особистісного всебічного розвитку й гармонізації суспільних відносин відповідними знаннями, вміннями та навичками, повинна зосередити в собі світоглядні, загально- та спеціально-наукові й прикладні знання, а також конкретні способи дій, які забезпечують розгортання специфічного змісту психологічної діяльності в закладах освіти різного типу, а також в інституціях чи відповідних соціальних службах.

Це зумовлює необхідність осмислити вітчизняний та зарубіжний досвід функціонування системи психологічної освіти, визначити нові підходи до її організації і розробити концепцію як стратегічний напрямок розвитку педагогічної освіти в Україні.

Концептуальні положення щодо змісту й організації психологічної освіти ґрунтуються на Конституції України, Законі України «Про освіту», національній програмі «Освіта» «Україна XXI століття» та державних нормативних документах.

На іспиті вступники до аспірантури повинні продемонструвати глибокі теоретичні знання з різних напрямків психології. Головною вимогою до рівня теоретичної підготовки є ґрунтовне знання провідних концептуальних психологічних теорій, усвідомлення ролі і значення отриманих знань в професійній діяльності. Відповіді вступників до аспірантури на вступному іспиті повинні підтвердити повноту їх знань категорійно-понятійного апарату, а також знання принципів, законів, закономірностей, методів роботи в практичній психології. Рівень теоретичної підготовки вступника до аспірантури оцінюється за глибиною знань з психології, володінням термінологією та вміннями творчо використовувати знання під час іспиту і підготовки реферату.

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» призначається для вступників до аспірантури КНЛУ за цією спеціальністю. Вона включає в себе основний зміст засвоєних фахових дисциплін, характеристику вимог до знань, умінь та навичок вступника, а також опис структури білету та порядок оцінювання відповіді. Окремо описані вимоги до реферату.

1. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ІСПИТУ, СТРУКТУРА БІЛЕТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

2.1. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ІСПИТУ

Вступний іспит до аспірантури проводиться відповідно до програми, затвердженої вченою радою КНЛУ. Іспит передбачає оцінювання знань та вмінь як з базових, так і з професійно орієнтованих психологічних дисциплін.

При цьому зміст фахової підготовки визначається: фундаментальними (базовими) навчальними дисциплінами спеціальності та спеціалізації; навчальними дисциплінами фахового спрямування; прикладними навчальними дисциплінами окремих галузей психології.

Структура білету, відповідно, включає низку питань, що охоплюють проблематику базової, фахової та прикладної професійної підготовки. Оцінювання знань та вмінь з дисциплін фахового спрямування має на меті встановлення відповідного рівня володіння вступником конкретними знаннями та вміннями з арсеналу професійної діяльності психолога.

2.2. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ТА ЗМІСТ ІСПИТУ

2.2.1. Структура екзаменаційного білету

Питання з психологічних дисциплін розподіляються за білетами таким чином, що зміст білету включає в себе різні аспекти психологічних дисциплін, вимагаючи від володіння як загальними знаннями, так і конкретними вміннями, що дозволяють забезпечити всебічну й об'єктивну оцінку фахової підготовки студента.

Екзаменаційний білет складається з питань *репродуктивного, творчого та інноваційного* рівнів складності.

2.2.2. Зразки екзаменаційних білетів

Білет №...

1. Розвиток внутрішньої розумової діяльності, теоретичного мислення, абстрактних понять, соціальних мотивів і способів регуляції поведінки.
2. Концепції мови, мовлення та спілкування. Розвиток фонематичної будови мовлення.
3. Біологічне і соціальне у розвитку особистості.

Білет №...

1. Особистісний, природний, національний та загальнолюдський підходи до психологічного пізнання. Класичні та сучасні автори.
2. Запамятовування та його загальна характеристика.
3. Здібності та властивості ВНД.

2.2.3. Питання до вступного іспиту до аспірантури

1. Історична зумовленість предмета психології соціальними та предметно-логічними факторами.
2. Ілюзії сприймання, їх обумовленість фізичними, фізіологічними і психологічними факторами.
3. Вчення І.П.Павлова про основні властивості нервової системи людини як фізіологічної основи індивідуально-психологічних відмінностей.
4. Асиметрія півкуль головного мозку та специфіка психічних процесів.
5. Еволюційно-біологічна теорія емоцій Ч.Дарвіна.
6. Методи психологічного вивчення особистості, їх специфіка.
7. Конкретно-наукові (власне психологічні) методи: біографічний, генетичний, анамнез; метод незалежних характеристик; вивчення продуктів діяльності, бесіди, спостереження; природний експеримент; констатуючий і формувальний експерименти; метод експертних оцінок.
8. Трьохмірна концепція емоцій В.Вундта.
9. Вплив особистості на групу (конформізм та нонконформізм).
10. Принципи психології, їх роль і місце в системі психологічних знань
11. Вюрцбургська школа мислення.
12. Проблема індивідуально-психологічних відмінностей.
13. Проблема закінчених та незакінчених дій (за Б.В. Зейгарнік).
14. Модальність відчуттів. Інтенсивність відчуттів.
15. Дослідження В.М.Теплова, В.Д.Небиліцина та ін.
16. Види експерименту в психології й психолінгвістиці.
17. Структурна цілісність сприймання.
18. Загальні і специфічні властивості нервової системи.
19. Гіпотеза М.О.Леонт'єва про стадії і рівні психічного відображення у тварин, її уточнення та подальша розробка К.Е.Фабрі (стадія елементарної сенсорної психіки та її рівні; стадія перцептивної психіки та її рівні).
20. Функції емоцій: оцінка, спонукання, активізація, захист та ін. (за Ізардом К.Е.)
21. Вплив групи (колективу) на особистість
22. Космопланетарний підхід до пояснення психіки людини (В.І.Вернадський), психіка людини на теорія ноосфери (Т.де Шарден).
23. Теорії емоцій П.К.Анохіна, П.П.Симонова та ін.
24. Установки і відношення особистості.
25. Проблема закону в психології і психологічних закономірностей.
26. Загальна характеристика гештальт-психології.
27. Особистісні та міжособові конфлікти.
28. «Класифікаторський» підхід до психології як науки, неспроможність визначити закони психіки, психічних явищ, станів, процесів.
29. Проблема мислення і біхевіоризмі та необіхевіоризмі.
30. Структурно-динамічна модель самооцінки.
31. Загальна характеристика зв'язку психіки і мозку.
32. Основні теорії мислення в дореволюційній та радянській психології (І.М. Сеченов, С.Л.Рубінштейн, П.Я. Гальперін, Н.І. Менчинська та ін.)

33. Проблема періодизації розвитку особистості у вітчизняній та зарубіжній психології.
34. Загальна будова ЦНС.
35. Генетичний підхід у вивченні мислення (Ж. Піаже, В.В. Давидов та ін.)
36. Роль свідомого і несвідомого у регуляції поведінки.
37. Теорія функціональних систем (П.К. Анохін та ін.).
38. Якісна відмінність мислення людини порівняно з характеристиками штучного інтелекту.
39. Структура свідомості та її основні характеристики.
40. Основні функціональні блоки мозку (О.Р. Лурія).
41. Поняття уяви. Уява як вторинний образ та її зв'язок з образами сприймання та уявлень.
42. Виникнення свідомості в процесі антропогенезу
43. Мозок як саморегулююча система.
44. Концепція розумового розвитку Ж. Піаже.
45. Роль свідомості та її основні характеристики.
46. Передумови розвитку психіки людини: спільна продуктивна діяльність, розподіл праці та активізація спілкування; розвиток мови і мовлення та узагальненого відображення світу.
47. Процес мовотворення, психолінгвістична структура процесів породження мовних висловлювань.
48. Концепції потреб і мотивації поведінки у зарубіжних теоріях особистості.
49. Особистісний, природний, національний та загальнолюдський підходи до психологічного пізнання. Класичні та сучасні автори.
50. Запам'ятовування та його загальна характеристика.
51. Здібності та властивості ВНД.
52. Критерії диференціації психологічної науки. Автори і концепції.
53. Лейпцигська та Вюрцбурзька школи в гештальт-психології.
54. Загальне і особливе в аналізі здібностей
55. Розвиток внутрішньої розумової діяльності, теоретичного мислення, абстрактних понять, соціальних мотивів і способів регуляції поведінки.
56. Концепції мови, мовлення та спілкування. Розвиток фонематичної будови мовлення.
57. Біологічне і соціальне у розвитку особистості.
58. Наукове психологічне пізнання: проблема закону й експерименту в психології (за К. Левиним).
59. Види уваги та їх характеристика.
60. Темперамент і характер.
61. Сутність психологічного пізнання. Психологічні теорії і вчення ХХ ст.
62. Класичні та сучасні теорії уваги. Увага в концепції А. Я. Гальперіна.
63. Здібності та особистість.
64. Розвиток індивідуальної психіки людини в процесі її спілкування і сумісної діяльності з іншими людьми.
65. Співвідношення, діяльності, психічних процесів, станів і властивостей.
66. Теорії особистісних факторів: Г. Айзенк, Р. Кетел, М. Голдберг.

- 67. Загальна психологія як теоретична галузь психологічної науки.
- 68. Ідеалістичні, агностичні і матеріалістичні концепції відчуттів.
- 69. Поняття про здібності, різні підходи до їх вивчення.
- 70. Методологія психології та її роль у психологічному дослідженні та у визначенні її предмета. О.М. Леонтьєв та Г. П. Щедровицький.
- 71. Рефлекторна дуга і рефлекторне кільце.
- 72. Типології характеру.
- 73. Проблема психологічної діяльності та її ієрархічні структури. Автори і концепції.
- 74. Психοфізика сенсорних процесів. Чутливість та її вимірювання.
- 75. Темперамент і тип вищої нервової діяльності.

2.2.4. Критерії оцінювання на вступному іспиті

Відповідаючи на питання білету, вступник до аспірантури повинен:

- розкрити суть та закономірності психічних явищ, природу особистості, теорії особистості в психології;
- розкрити питання історичного розвитку психіки, закономірності психічного розвитку на різних етапах онтогенезу;
- мати уявлення про анатомію та еволюції нервової системи, функціонування центральної нервової системи та основні закони вищої нервової діяльності;
- продемонструвати знання з історії психологічної науки, орієнтуючись в основних напрямках світової психології;

Даючи відповідь на питання білету з фахового спрямування, вступник повинен:

- продемонструвати розуміння специфіки професії психолога, обізнаність у методиках наукового психологічного дослідження;
- розуміти сутність методів та технік психологічного консультування, дослідження особистості та колективу;
- продемонструвати розуміння принципів складання психологічної характеристики особистості та колективу на основі застосування методів психодіагностики та соціальної психології;
- показати аналітичні та прикладні знання у конкретних видах психологічної практики (психодіагностика, психологічне консультування тощо);
- виявити конкретні професійні вміння при відповідях на аналітичні та практичні запитання білету;
- показати володіння основами професійного орієнтування в ситуаціях, що потребують психологічного втручання.

При виставленні оцінки враховується змістовність та ґрунтовність відповідей на питання білету.

Відповідно до вказаних вимог критерії оцінок такі:

- Оцінка «відмінно» виставляється за умови глибокого й з опорою на першоджерела висвітлення загальнотеоретичних питань білету, здатності підтримати проблемну дискусію з питання, глибоких фактологічних знань з проблематики питання, вільного оперування психологічними знаннями з усіх

галузей сучасної психології, а також успішного вирішення прикладних аспектів екзаменаційних питань.

- Оцінка «добре» виставляється за умови адекватного орієнтування в колі проблем, відображених в структурі екзаменаційного білету, розуміння проблематики різних галузей сучасної психології, принципів і технік роботи психолога у відповідності до кола питань, охоплених білетом, а також за умови адекватного вирішення практичних задач екзаменаційних питань.
- Оцінка «задовільно» виставляється за умов загального орієнтування в колі питань білета, здатності в найзагальніших рисах зорієнтуватися в суті проблематики, що обговорюється, продемонструвати конкретні вміння й навички згідно в прикладними аспектами екзаменаційних питань.
- Оцінка «незадовільно» виставляється за умов неадекватної відповіді на питання білетів, нерозуміння сутності проблеми, що обговорюється, нездатності відповісти на основні та додаткові запитання та при відмові давати відповідь й виконувати екзаменаційне завдання.

Порядок виставлення загальних оцінок такий:

«Відмінно»	при оцінках	«5», «5», «5» або «5», «5», «4».
«Добре»	при оцінках	«4», «4», «5» або «4», «4», «4» або «4», «4», «3».
«Задовільно»	при оцінках	«4», «3», «3» або «3», «3», «3» або «3», «3», «2».
«Незадовільно»	при оцінках	«3», «2», «2» або «2», «2», «2».

2.3. ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА

1.1. Загальна характеристика психологічного пізнання

Наукове психологічне пізнання: його специфіка, рівні
Суть психологічного пізнання, його структура і напрямки.
Психологічне самопізнання.
Соціально-досвідне та індивідуальне у психологічному пізнанні.
Особистісний, природний, національний та загальнолюдський підходи до психологічного пізнання.
Психологія та інші науки.
Місце психології в системі класифікації наук.

1.2. Історичні етапи розвитку психології

Періодизація становлення предмету психології.
Різні підходи у поясненні психічного: аналітичне трактування психіки; передасоціативна традиція пояснення психіки; раціоналістичний підхід до психіки (Платон, Аристотель); етично-релігійна традиція в психології; психологія в епоху Відродження, пантеїстичні ідеї. Т. Кампанелла, Леонардо да Вінчі, Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Берклі, Д. Юм, Д. Гартлі, Е. Кондільяк, К. Ламетрі, К. Гельвецій, Д. Дідро, Ж-Ж Руссо.
Закладання основ сучасної психології. Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц, К. Вольф. «Спостерігання» як основний метод в психології Дж. Локка, Д. Юма, Т. Брауна, Гамільтона.
Емпіризм в психології. А. Біне, В. Вундт, Е. Мах Р. Авенаріус, Г. Еббінгауз і Г. О. Кюльпе. «Самоусвідомлення» психології за І. Кантом.
Психофізика. Психологія душі.
Фізіологічний підхід до психології.
Психологічні вчення і Україні у XVI-XVIII ст.
Психологічна система Г. Сковороди; психологічні погляди Я. Козельського, В. Капниста.
Психологічні теорії ХХ ст.
Інтроекціонізм, біхевіоризм і зоопсихологія.
Вчення І. П. Павлова.
Рефлексологія В. М. Бехтерева.
Гештальтпсихологія.
Психоаналіз З. Фрейда.
Аналітична психологія.
Психологія дитини і педологія.
Психологія як наука про факти, закономірності і механізми психіки.
Інтеграція окремих напрямків у психології.
Біхевіоризм и необіхевіоризм (Е. Толман, К. Халл, Б. Скіннер та ін.).

Неофрейдизм (Е. Фромм, К. Хорні та ін.).

Когнітивна психологія.

Гуманістична психологія.

Психологічні школи в СРСР.

Розвиток психології в Україні у 20-90-х роках ХХ ст.. Українська психологія ХХ ст. в діаспорі.

Сучасні досягнення української психології.

1.3. Система психологічної науки як логічне відображення рівня, тенденцій і перспектив її розвитку

Критерії диференціації психологічної науки.

Загальна психологія як теоретична галузь психологічної науки.

Класифікація галузей психологічної науки.

Література до розділу 1.1.

1. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М.: Наука, 1979.
2. Веккер Л. М. Психика и реальность: единая теория психических процессов / Л. М. Веккер. – М.: Смысл, 2000.
3. Гальперин П. Я. Введение в психологию / П. Я. Гальперин. – М.: МГУ, 1976.
4. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию: [курс лекций]: учебное пособие / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М.: МГУ, 1988. – 320 с.
5. Гражданников В. Д. Метод построения системной классификации науки / В. Д. Гражданников. – Новосибирск: Наука, 1987.
6. Йорданов И. Наука как логическая и общественная система / И. Йорданов. – К.: Наукова думка, 1979.
7. Кольцова В. А. Теоретико-методологические основы истории психологии / В. А. Кольцова. – М.: ИПРАН, 2004. – 416 с.
8. Копнин П. В. Диалектика как логика и теория познания / П. В. Копнин. – М., 1973.
9. Лекторский В. А. Субъект. Объект. Познание / В. А. Лекторский. – М., 1988.
10. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М., 1975.
11. Левин К. Динамическая психология / К. Левин. – М.: Смысл, 2001.
12. Марцинковская Т. Д. История психологии / Т. Д. Марцинковская, А. В. Юревич. – М., 2008.
13. Платонов К. К. О системе психологии / К. К. Платонов. – М.: Мысль, 1972.
14. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии: в 2-х т., Т. 1. / С. Л. Рубинштейн. – М.: Педагогика, 1989.
15. Шульц Д. П. История современной психологии / Д. П. Шульц, С. Э. Шульц. – М., 2008.

Література до розд. 1. 2.

1. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А. Ф. Бондаренко. – К.: Освіта України, 2007.-344с.

2. Марцинковская Т. Д. История психологии / Т. Д. Марцинковская. – М.: Академия, 2007. – 544 с.
3. Роменець В. А. Історія психології епохи Відродження / В. А. Роменець. – К.: Вища школа, 1988.
4. Роменець В. А. Історія психології епохи Просвітництва / В. А. Роменець. – К.: Вища школа, 1993.
5. Ярошевский М. Г. Развитие и современное состояние зарубежной психологии / М. Г. Ярошевский, Л. И. Анциферова. – М.: Педагогика, 1974.
6. Ярошевский М. Г. История психологии / М. Г. Ярошевский. – 3-е изд. – М.: Мысль, 2001.

Література до розд. 1.3.

1. Выготский Л. С. Вопросы теории и методов психологии: собр. соч. Т.1. / Л. С. Выготский. – М., 1982.
2. Еникеев М. И. Юридическая психология: учебник для вузов / М. И. Еникеев. – М., 2003. – 512 с.
3. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К., 1989.
4. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология: практическое руководство М.: 2010, 432 с.

2. МЕТОДОЛОГІЯ ПСИХОЛОГІЇ, ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ І МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

2.1. Методологія психології.

Методологія психології та її роль у психологічному дослідженні, у визначенні її предмета.

Системний підхід у психології.

Проблема психологічної діяльності та її ієрархічні структури.

2.1.2. Об'єкт і предмет психології

Предмет психологічного пізнання як цілісність, виділена із світу об'єктів людської діяльності та пізнання.

Ідеальні та матеріальні об'єкти психологічного пізнання.

Рівні психологічного пізнання.

Психологія як наука про виникнення, розвиток і функціонування психіки суб'єкта.

Історична зумовленість предмета психології соціальними та предметно-логічними факторами.

Психічні процеси, стани, властивості людини як предмет психології

2.2. Завдання і принципи психології

Принципи психології, їх роль і місце в системі психологічних знань

2.3. Базові категорії і основні поняття психології

Гносеологічні категорії в психології (система, функція, структура, модель, вірогідність, інформація, відображення, образ, ідеальне та ін.)

Психологічні категорії: діяльність, поведінка, свідомість та самосвідомість, особистість, установка, гештальт, «стимул-реакція», несвідоме, підсвідоме, психосоціальна мотивація, психосоціальний образ, колективне, індивідуальне та ін.

Взаємозв'язок категорій у психології.

Проблема закону в психології і психологічних закономірностей.

«Класифікаторський» підхід до психології як науки, неспроможність визначити закони психіки, психічних явищ, станів, процесів.

Закон Вебера-Фехнера, «закон асоціації», «біогенетичний закон», закон Елькоста.

2.4. Мозок і психіка

Загальна характеристика зв'язку психіки і мозку.

Загальна будова центральної нервової системи.

Вчення про вищу нервову діяльність (І. М. Сеченов, І. П. Павлов).

Мозок як саморегулююча система.

Випереджаюче відображення.

Теорія функціональних систем (П. К. Анохін та ін.)

Концептуальна рефлекторна дуга (І. М. Соколов).

Основні функціональні блоки мозку (О. Р. Лурія).

Проблема локалізації психічних явищ.

Асиметрія півкуль головного мозку та специфіка психічних процесів.

2.5. Методи психології

Методологія і методика психологічного пізнання.

Рівні пізнання в психології.

Конкретно-наукові (власне психологічні) методи: біографічний, генетичний, анамнез; метод незалежних характеристик; вивчення продуктів діяльності, бесіди, спостереження; природний експеримент; констатуючий і формуючий експерименти; метод експертних оцінок.

Методи психологічної діагностики: нормативні та проєктивні, вербальні і невербальні.

Література до розд. 2.1.

1. Альбуханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Альбуханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – СПб.: ПИТЕР. 2011, 288 с.

3. Асмолов А. Г. Личность как предмет психологического исследования / А. Г. Асмолов. – М., 1984.
4. Бехтерев В. М. Объективная психология / В. М. Бехтерев. – М., 1981.
5. Василюк Ф. Е. Методологический анализ в психологии / Ф. Е. Василюк. – М.: Смысл, 2000. – 240 с.
6. Веккер Л. М. Психика и реальность: Единая теория психических процессов / Л. М. Веккер. – М.: Смысл, 2000. – 685 с.
7. Вернадский В. И. Научная мысль как планетарное явление / В. И. Вернадский. – М., 1991.
8. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций / Л. С. Выготский. – М., 1965.
9. Величковский Б. М. Современная когнитивная психология / Б. М. Величковский. – М.: МГУ, 1982.
10. Веракса Н. Е. Методологические основы психологии / Н. Е. Веракса. – М.: Академия, 2008.
11. Гальперин П. Я. Введение в психологию / П. Я. Гальперин. – М.: МГУ, 1974.
12. Гуманістичні орієнтири в методології психологічної науки: монографія / за ред. Г. О. Балла. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 98 с.
13. Дорфман Л. Я. Методологические основы эмпирической психологии. От понимания к технологии / Л. Я. Дорфман. – М.: Смысл, 2008.
14. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология / В. Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2001.
15. Дубровский Д. И. Психические явления и мозг / Д. И. Дубровский. – Л., 1971.
16. Кольцова В. А. Теоретико-методологические основы истории психологии / В. А. Кольцова. – М.: ИПРАН, 2004. – 416 с.
17. Корнилова Т. В. Методологические основы психологии / Т. В. Корнилова, С. Д. Смирнов. – СПб.: Питер, 2008. – 320 с.
18. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М., 1977.
19. Леонтьев А. Н. Современная психология: сборник / А. Н. Леонтьев. – М.: МГУ, 1983.
20. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов. – М.: Наука, 1984.
21. Маланов С. В. Методологические и теоретические основы психологи / С. В. Маланов. – М.: МПСИ, НПО, «МОДЭК», 2005. – 336 с.
22. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание / С. Л. Рубинштейн. – М., 1957.
23. Философия и методология науки / под ред. В. И. Купцова. – М.: Аспект-Пресс, 1996.

Література до розд. 2.2.

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – Л.: ЛГУ, 1968.
2. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А. Ф. Бондаренко. – К.: Освіта України, 2007.-344с.

3. Гальперин П. Я. Введение в психологию / П. Я. Гальперин. – М.: МГУ, 1974.
4. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М., 1977.
5. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования / Р. Нельсон-Джоунс. – СПб., 2000.
6. Платонов К. К. Методологические проблемы медицинской психологии / К. К. Платонов. – М.: Медицина, 1977.
7. Платонов К. К. Система психологии и теории отражения / К. К. Платонов. – М., 1987.
8. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание / С. Л. Рубинштейн. – М., 1957.
9. Рубинштейн С. Л. Пути и принципы развития психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 1959.

Литература до розд. 2.3.

1. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М.: Наука, 1977.
2. Бехтерев В. М. Объективная психология / В. М. Бехтерев. – Л.: Наука, 1991. – 476 с.
3. Брушлинский А. В. Психология субъекта / А. В. Брушлинский. – М.: ИП РАН, СПб.: Алетейя, 2003.
4. Бургин М. С. Введение в современную точную методологию науки: Структуры систем знания / М. С. Бургин, В. И. Кузнецов. – М., 1994.
5. Василюк Ф. Е. Методологический анализ в психологии / Ф. Е. Василюк. – М., 2003.
6. Дубровский Д. И. Проблема идеального / Д. И. Дубровский. – М.: Наука, 1983.
7. Гальперин П. Я. Введение в психологию / П. Я. Гальперин. – М.: МГУ, 1976.
8. Ильенков Е. В. Диалектическая логика: очерк истории и теории / Е. В. Ильенков. – М.: МГУ, 1984.
9. Леонтьев А. Н. Деятельность, Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М., 1977.
10. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов. – М.: Наука, 1984.
11. Мазиллов В. А. Теория и метод в психологии: Период становления психологии как самостоятельной науки / В. А. Мазиллов. – Ярославль, 1998.
12. Платонов К. К. Система психологии и теория отражения / К. К. Платонов. – М., 1987.
13. Тихомиров О. К. Понятия и принципы общей психологии / О. К. Тихомиров. – М.: МГУ, 1992.

Литература до розд. 2.4.

1. Андреева Н. Г. Эволюционная морфология нервной системы позвоночных / Н. Г. Андреева, Д. К. Обухов. – СПб., 1991.
2. Анохин П. К. Принципиальные вопросы общей теории функциональных систем / П. К. Анохин. – М.: АН СССР, 1971.
3. Бернштейн Н. А. Очерки физиологии движений и физиологии активности / Н. А. Бернштейн. – М.: Медицина, 1966.

4. Данилова Н. Н. Психофизиология: учебник для вузов / Н. Н. Данилова. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 373 с.
5. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – М.: Наука, 1994.
6. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1973.
7. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб.: Питер, 2001. – 592 с.
8. Сеченов М. И. Рефлексы головного мозга / М. И. Сеченов. – М.: Наука, 1989.
9. Хомская Е. Д. Мозг и активация / Е. Д. Хомская. – М.: МГУ, 1972.
10. Чуприкова Н. И. Психика и сознание как функция мозга / Н. И. Чуприкова. – М.: Наука, 1985.
11. Шапошникова В. И. Биоритмы – часы здоровья / В. И. Шапошникова. – М.: Сов. Спорт, 1991.

Література до розд. 2.5.

1. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М.: Наука, 1977.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование: Т. 1, 2 / А. Анастаси. – М.: Педагогика, 1992.
3. Андреева И. Д. Методологические основы познания социальных явлений / И. Д. Андреева. – М.: Мысль, 1977.
4. Белановский С. А. Метод фокус-групп: учебное пособие / С. А. Белановский. – М., 2001. – 280 с.
5. Блейхер М. В. Психологическая диагностика интеллекта и личности / М. В. Блейхер, Л. Ф. Бурлачук. – К.: Вища школа. 1979.
6. Братко А. А. Моделирование психики / А. А. Братко. – М.: Наука, 1968.
7. Бурлачук Л. Ф. Исследование личности в клинической психологии / Л. Ф. Бурлачук. – К.: Вища школа. 1979.
8. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностические методы исследования интеллекта / Л. Ф. Бурлачук. – К.: Знання, 1985.
9. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика: учебник для вузов / Л. Ф. Бурлачук. – СПб.: Питер, 2003.
10. Годфруа Дж. Что такое психология: в 2-х т. / Дж. Годфруа. – М.: Мир, 1996. – 496 с.
11. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология / В. Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2000. – 320 с.
12. Методы психологической диагностики и коррекции в клинике / М. М. Кабанов, А. Е. Личко, В. М. Смирнов. – М.: Медицина, 1983.
13. Корнилова Т. В. Экспериментальная психология: Теория и методы: учебник для вузов / Т. В. Корнилова. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 318 с.
14. Мельников В. М. Введение в экспериментальную психологию личности / В. М. Мельников, М. Т. Ямпольский. – М.: Мысль, 1985.
15. Методология инженерной психологии, психология труда и управления / под ред. Б. Ф. Ломова, В. Ф. Венда. – М.: Наука, 1981.

16. Нечаев А. П. Экспериментально-психологическое исследование детей дошкольного возраста. В кн.: Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии (1918-1945) / А. П. Нечаев. – М.: МГУ, 1980.
17. Психологическая диагностика. Проблемы и исследования / под ред. К. М. Гуревича. – М.: Педагогика, 1981.
18. Психофизиология: учебник для вузов / под ред. Ю. И. Александрова ; 2-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 496 с.
19. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М.: Учпедгиз, 1946.
20. Рубинштейн С. Л. Пути и принципы развития психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 1959.
21. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко. – СПб., 2001.
22. Теплов Б. М. Об объективном методе в психологии / Б. М. Теплов. – М.: АПН РСФСР, 1952.
23. Толстова Ю. Н. Анализ социологических данных. Методология, дескриптивная статистика, изучение связей между номинальными признаками / Ю. Н. Толстова. – М., 2000.

3. ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК ПСИХІКИ

3.1. Проблема розвитку психіки, її методологічне та теоретичне значення

Психіка як результат еволюції.

Подразливість, тропізми, таксиси найпростіших живих організмів, їх орієнтація у середовищі.

Розвиток психіки у тварин.

Гіпотеза О. М. Леонтьєва про стадії і рівні психічного відображення у тварин, її уточнення та подальша розробка К. Е. Фабрі (стадія елементарної сенсорної психіки та її рівні; стадія перцептивної психіки та її рівні.).

Форми поведінки тварин.

Класичний та оперантний умовні рефлексії.

Загальні закономірності еволюції психіки тварин.

3.2. Передісторія та історія психіки людини.

Еволюційний підхід для пояснення психіки людини (дарвінізм).

Космопланетарний підхід до пояснення психіки людини (В. І. Вернадський) психіка людини та теорія ноосфери (П. Т. де Шарден).

Передумови розвитку психіки людини: спільна продуктивна діяльність, розподіл праці та активізація спілкування; розвиток мови і мовлення та узагальненого відображення світу.

Розвиток внутрішньої розумової діяльності, теоретичного мислення, абстрактних понять, соціальних мотивів і способів регуляції поведінки.

Розвиток індивідуальної психіки людини в процесі її спілкування і сумісної діяльності з іншими людьми.

3.3. Онтогенез людської психіки.

Соціальне і біологічне в онтогенезі людської психіки.

Спілкування і розвиток психіки.

Рівні розвитку людини в онтогенезі.

Література до розділу 3.1., 3.2.

1. Алексеев В. П. Становление человечества / В. П. Алексеев. – М., 1984.
2. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М., 1977.
3. Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера / В. И. Вернадский. – М., 1989.
4. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. – М., 1988.
5. Выготский Л. С. Этюды по истории поведения / Л. С. Выготский, А. Р. Лурия. – М., 1980.
6. Гальперин П. Я. Лекции по психологии: учеб. пособие для вузов / П. Я. Гальперин. – 2-е изд. – М.: КДУ, МПСИ, 2005. – 400 с.
7. Гамезо М. Атлас по психологии / М. Гамезо, И. Л. Домашенко. – М.: Просвещение, 2003. – 272 с.
8. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в психологию / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М.: Когито, 2001.
9. Запорожец А. В. Психология действия / А. В. Запорожец. – М.: МПСИ, Воронеж: МОДЭК, 2000.
10. Ительсон Л. Б. Лекции по общей психологии / Л. Б. Ительсон. – М.: АСТ, Минск: Харвест, 2002.
11. Корнилов К. Естественнонаучные предпосылки психологии / К. Корнилов. – М.: МПСИ; Воронеж: Издательство НПО "МОДЭК", 1999.
12. Крысько В. Г. Этническая психология: учебн. пособие для студ. высш. учебн. заведений / В. Г. Крысько. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 320 с.
13. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – 3-е изд. – М., 1973.
14. Леонтьев А. Н. Общая психология. Тексты: в 3 т. / А. Н. Леонтьев ; [отв. ред. В. В. Петухов]. – 2-е изд. – М., 2001. – . – Т. I. Введение. – М., 2001.
15. Леонтьев А. Н. Лекции по общей психологии: учеб. пособие для вузов / А. Н. Леонтьев ; [под ред. Д. А. Леонтьева, Е. Е. Соколова]. – М.: Смысл, 2001. – 511 с.
16. Лурия А. Р. Об историческом развитии познавательных процессов / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1974.
17. Лурия А. Р. Эволюционное введение в психологию / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1975.
18. Лурия А. Р. Лекции по общей психологии . – СПб.: Питер, 2004.
19. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб.: Питер, 2002.

20. Небылицын В. Д. Проблемы психологии индивидуальности / В. Д. Небылицын. – М.: ИПСИ; Воронеж: НПО МОДЭК, 2000.
21. Немов Р. С. Психология / Р. С. Немов. – М., 1990.
22. Общая психология. Тексты: В 3-х т. / [сост. Ю. Б. Дормашев, С. А. Капустин], ред. В. В. Петухов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: УМК «Психология», 2002. – 671 с.
23. Павлов И. П. Мозг и психика: избранные психологические труды / И. П. Павлов. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2008.
24. Петровский А. В. Психология: учеб. для вузов / А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский. – 2-е изд. – М.: Изд. центр «Академия», 2000. – 512 с.
25. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб., 2002.
26. Северцев А. Н. Эволюция и психика: Т. 3. / А. Н. Северцев. – М., 1945.
27. Поршнев Б. Ф. О начале человеческой истории / Б. Ф. Поршнев. – М.: Мысль, 1999.
28. Спиркин А. Т. Сознание и самосознание / А. Т. Спиркин. – М. 1972.
29. Чуприкова Н. И. Психика и сознание как функция мозга / Н. И. Чуприкова. – М., 1985.
30. Шорохова Е. В. Проблемы сознания философии и естествознания / Е. В. Шорохова. – М., 1961.

Література до розділу 3.3.

1. Алексеев В. П. Становление человечества / В. П. Алексеев. – М., 1984.
2. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М., 1977.
3. Атремова О. Ю. Личность и социальные нормы в раннепервобытной общине / О. Ю. Атремова. – М., 1987.
4. Биологическое и социальное развитие человека / под ред. Б. Ф. Ломова. – М., 1977.
5. Вікова психологія / за ред. Г. С. Костюка. – К.: Рад. школа, 1976. – С. 28–51.
6. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К., 1989. – С. 70-193.
7. Кравченко С. М. Екологічна етика і психологія людини / С. М. Кравченко, М. В. Костицький. – Львів, 1992.
8. Лурия А. Р. Об историческом развитии познавательных процессов / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1974.
9. Лурия А. Р. Эволюционное введение в психологию / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1975.
10. Моргун В. Ф. Проблема периодизации развития личности в психологии / В. Ф. Моргун, Н. Е. Ткачева. – М., 1984.
11. Осорина М. В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / М. В. Осорина. – 3-е изд. – СПб.: Речь, 2007. – 276 с.
12. Психология личности и образ жизни / [отв. ред. Н. Е. Шорохова.] – М., 1987, с.310.

13. Фельдштейн Д. И. Психология развития личности в онтогенезе / Д. И. Фельдштейн. – М., 1989.

4. ПСИХІЧНІ ЯВИЩА, ПРОЦЕСИ І ФУНКЦІЇ

4.1. Увага.

Поняття уваги.
Функції уваги.
Критерії уваги.
Види уваги та їх характеристика.
Властивості уваги.
Класичні та сучасні теорії уваги.
Класифікація форм уваги.

Література до розділу 4.1.

1. Бойко Е. И. Механизмы умственной деятельности / Е. И. Бойко. – М. – Воронеж: Модэк, 2002. – 688 с.
2. Бреслав Г. М. Психология эмоций / Г. М. Бреслав. – М.: 2007.
3. Гальперин П. Я. Экспериментальное формирование внимания / П. Я. Гальперин, С. Я. Кобильницкая. – М.: МГУ, 1974.
4. Грановская Р. М. Элементы практической психологии / Р. М. Грановская. – Л.: ЛГУ, 1984.
5. Детская речь: психолингвистические исследования / под ред. Т. Н. Ушакова, Н. В. Уфимцева. – М.: Персэ, 2001.
6. Дормашев Ю. Б. Психология внимания / Ю. Б. Дормашев. – М, МПСИ, 2007.
7. Изард К. Э. Психология Эмоций / К. Э. Изард ; [пер. с англ.] – СПб.: Питер, 1999. – 464 с.
8. Ильин Е. П. Психология воли / Е. П. Ильин. – 2-е изд. – М., 2009.
9. Лурия А. Р. Внимание и память / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1975.
10. Нейрофизиологические механизмы внимания / под ред. Е. Д. Хомской. – М.: МГУ, 1979.
11. Психолингвистика 21 века: от антропоцентризма к антропофилии / под ред. Н. В. Уфимцева, Т. Н. Ушакова. – М.-Калуга, 2007.
12. Психология высших когнитивных процессов / под ред. Т. Н. Ушакова, Н. И. Чуприкова. – М.: Персэ, 2003.
13. Психология ощущений и восприятия / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Книжный дом "ЧеРо", 2002.
14. Сартр Ж. Воображаемое (феноменологическая психология воображения) / Ж. Сартр. – СПб.: Наука, 2001.
15. Скоробогатов В. Феномен воображения: философия для педагогики и психологии / В. Скоробогатов. – СПб., 2002.
16. Тихомиров О. К. Психология мышления / О. К. Тихомиров. – М.: Академия, 2005.
17. Хомская Е. Д. Мозг и активация / Е. Д. Хомская. – М.: МГУ, 1972.

18. Хрестоматія по общей психологии. Психология внимания / под ред. А. Н. Леонтьева, А. А. Пузыря, В. Я. Романова. – М.: МГУ, 1976.

4.2. Пам'ять

Поняття пам'яті.

Біохімічні основи пам'яті.

Запам'ятовування та його загальна характеристика.

Забування.

Види пам'яті.

Пам'ять, сприймання і уявлення. Види уявлень.

Література до розділу 4.2.

1. Анкинсон Р. Человеческая память и процессы обучения / Р. Анкинсон. – М.: Прогресс, 1980.
2. Блонский П. П. Память и мышление: избр. психол. произвед. Т. 1., Т. 2. / П. П. Блонский. – М.: Педагогика, 1979.
3. Заика Е. В. Экспериментальная психология памяти: основные методики и результаты исследований / Е. В. Заика. – Харьков, 1992.
4. Занков Л. В. Память / Л. В. Занков. – М.: Учпедгиз, 1949.
5. Зинченко П. И. Непроизвольное запоминание / П. И. Зинченко. – М., 1961.
6. Иванова Е. Ф. Психология мышления и памяти: учебное пособие / Е. Ф. Иванова. – Харьков: ХГУ, 1990.
7. Киященко Н. К. Мозг и память / Н. К. Киященко и др.. – М.: МГУ, 1975.
8. Лурия А. Р. Внимание и память / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1975.
9. Лурия А. Р. Маленькая книжка о большой памяти: / Ум мнемониста / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1968.
10. Лурия А. Р. Нейропсихология памяти / А. Р. Лурия. – М.: Педагогика, 1974.
11. Смирнов А. А. Избранные психологические труды / А. А. Смирнов. – М.: Педагогика, 1987.
12. Соколов Е. Н. Механизмы памяти / Е. Н. Соколов. – М.: МГУ, 1969.
13. Прибрам К. Языки мозга / К. Прибрам. – М.: Прогресс, 1975.
14. Роговин М. С. Проблемы теории памяти / М. С. Роговин. – М.: Высшая школа, 1977.
15. Хрестоматія по общей психологии. Психология памяти. – М.: МГУ, 1979.

4.3. Відчуття

Загальне поняття про відчуття.

Місце відчуття в ряду інших пізнавальних процесів.

Ідеалістичні, агностичні і матеріалістичні концепції відчуттів.

Поняття аналізатора.

Рефлекторна дуга і рефлекторне кільце.

Взаємодія органів чуття.

Психофізика сенсорних процесів. Чутливість та її вимірювання.

Абсолютний та розрізняльний порогови, методи їх вимірювання.

Закон Вебера-Фехнера.
Просторова локалізація, часова послідовність і тривалість.
Модільність відчуттів. Інтенсивність відчуттів.
Явища адаптації та сенсibiliзації. Синестезія.
Взаємодія аналізаторів.
Види відчуттів.
Процес розгортання та синтезування образу.

4.4. Сприймання.

Основні характеристики образів.
Предметність образів сприймання.
Структура цілісності сприймання.
Поняття «гештальта».
Функція побудови образу. Функція впізнання.
Перцептивні дії та засоби їх здійснення.
Нейрофізіологічні та психологічні механізми сприймання.
Сприймання простору (локалізація, рельєф, форма, величина).
Сприймання часу (послідовність, тривалість, одночасність).
Сприймання руху (зміна розташування об'єктів у просторі, акт переміщення об'єктів у просторі, швидкість переміщення).
Ілюзії сприймання, їх обумовленість фізичними, фізіологічними і психологічними факторами.
Види сприймання.

Література до розділів 4.3., 4.4.

1. Ананьев Б. Г. Индивидуальное развитие человека и константность восприятия / Б. Г. Ананьев. – М., 1968.
2. Ананьев Б. Г. Психология чувственного познания / Б. Г. Ананьев. – Л.: ЛГУ, 1968.
3. Ананьев Б. Г. Теория ощущений / Б. Г. Ананьев. – Л.: ЛГУ, 1961.
4. Бардин К. В. Проблема порогов чувствительности и психофизические методы / К. В. Бардин. – М., 1976.
5. Величковский Б. М. Современная когнитивная психология / Б. М. Величковский. – М.: МГУ, 1982.
6. Забродин Ю. М. Психофизиология и психофизика / Забродин Ю. М., Лебедев А. Н.
7. Запорожец А. В. Восприятие и действие / А. В. Запорожец и др.. – М.: Просвещение, 1967.
8. Зинченко В. П. Формирование зрительного образа / В. П. Зинченко, Н. Ю. Вергилис. – М.: МГУ, 1969.
9. Зинченко В. П. Теоретические проблемы психологии восприятия и задачи генетического исследования: хрестоматия по психологии / В. П. Зинченко; под ред. А. В. Петровского. – М.: Просвещение, 1987.
10. Косов Б. Б. Проблема психологии восприятия / Б. Б. Косов. – М., 1971.

11. Леонтьев А. Н. О механизме чувственного отражения. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М.: МГУ, 1981.
12. Леонтьев А. Н. Проблемы возникновения ощущений. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М.: МГУ, 1981.
13. Логвиненко Л. Д. Зрительное восприятие в пространстве / Л. Д. Логвиненко. – М.: МГУ, 1987.
14. Ломов Б. Ф. Человек и техника / Б. Ф. Ломов. – М., 1966.
15. Лурия А. Р. Ощущения и восприятия / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1975.
16. Носуленко В. Н. Психология слухового восприятия / В. Н. Носуленко. – М.: Наука, 1988.
17. Ратанова Т. А. Субъективное шкалирование и объективные физиологические реакции человека / Т. А. Ратанова. – М.: Педагогика, 1980.
18. Скороходова О. И. Как я воспринимаю, представляю и понимаю окружающий мир / О. И. Скороходова. – М.: Педагогика, 1972.
19. Смирнов С. Д. Психология образа: проблема активности психического отражения / С. Д. Смирнов. – М.: МГУ, 1985.
20. Хрестоматия по ощущению и восприятию / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, М. Б. Михалевской. – М.: МГУ, 1975.
21. Шостак В. І. Природа наших відчуттів / В. І. Шостак. – К.: Рад школа, 1989.

4.5. Мислення

Загальна характеристика мислення.

Чуттєве пізнання і мислення.

Суспільно-історична природа мислення.

Мислення і спілкування. Логіка і психологія мислення.

Дослідження мислення у філософії, логіці, лінгвістиці, семіотиці, кібернетиці, педагогіці.

Розвиток психологічних поглядів на мислення.

Проблема мислення в асоціанізмі, сенсуалізмі.

Вюрцбургська школа мислення.

Роль задачі. Поняття мислення операції. Типи операції.

Гештальт-теорія мислення.

Аналіз мислення як прояву в працях К. Дуннера.

Продуктивність мислення за Вертгеймером.

Проблема мислення в біхевіоризмі і необіхевіоризмі.

Про дослідження мислення в контексті психоаналітичних концепцій.

Проблеми мислення в когнітивній психології.

Основні теорії мислення в дореволюційній та радянській психології (І. М. Сеченов, С. Л. Рубінштейн, П. Я. Гальперін, Н. І. Менчинська та ін.).

Генетичний підхід у вивченні мислення (Ж. Паже, В. В. Давидов та ін.).

Дослідження мислення в українській психологічній школі (Г. С. Костюк, Б. Ф. Басов та ін.).

Продукти мислительного процесу: поняття, судження, умовиводи, знання та ін.

Психологічний аналіз мислення як процесу розв'язання задач.
 Фазний характер мислительної діяльності.
 Співвідношення продуктивних і репродуктивних компонентів в процесі мислення.
 Значення і смисл в процесі мислення.
 Свідоме і несвідоме, мимовільне і довільне в мисленні.
 Рівні мислительної активності.
 Емоції та їх вплив на динамічні та змістовні характеристики процесу мислення.
 Установки та мислення.
 Види мислення, їх класифікація (за О. К. Тихомировим).
 Види мислення в онтогенезі.
 Проблема розвитку мислення.
 Концепція розумового розвитку Ж. Піаже.
 Теорія поетапного формування розумових дій.
 Мислення і штучний інтелект.
 Якісна відмінність мислення людини порівняно з характеристиками штучного інтелекту.

Література до розділу 4.5.

1. Брушлинский А. В. Мышление и общение / А. В. Брушлинский, В. А. Поликарпов. – Минск: БГУ, 1990.
2. Выготский Л. С. Мышление и речь. Избр. психол. исслед.: собр. соч., Т. 1. / Л. С. Выготский. – М., 1982.
3. Давыдов В. В. Виды общения в обучении / В. В. Давыдов. – М.: Просвещение, 1972.
4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К., 1989.
5. Пономарев Я. А. Психология творчества / Я. А. Пономарев. – М., 1976.
6. Поспелов Д. А. Мышление и автоматы / Д. А. Поспелов, В. Н. Пушкин. – М., 1972.
7. Пушкин В. Н. Эвристика – наука о творческом мышлении. В кн.: Хрестоматия по психологии / В. Н. Пушкин ; под ред. А. В. Петровского. – М., 1977.
8. Рубинштейн С. Л. О мышлении и путях его исследования / С. Л. Рубинштейн. – М.: АН СССР, 1968.
9. Соколов А. Н. Внутренняя речь и мышление / А. Н. Соколов. – М.: МГУ, 1968.
10. Тихомиров О. К. Структура мыслительной деятельности человека / О. К. Тихомиров. – М.: МГУ, 1969.
11. Тихомиров О. К. Психология мышления / О. К. Тихомиров. – М.: МГУ, 1984, 272 с.
12. Хрестоматия по общей психологии / под ред. Петровского А. В. – М.: Просвещение, 1987.
13. Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления. – М.: МГУ, 1981.
14. Чуприкова Н. И. Психология умственного развития. Принцип дифференциации / Н. И. Чуприкова. – М.: Столетие, 1997 – 480 с.

4.6. Уява

Поняття уяви. Уява як вторинний образ та її зв'язок з образами сприймання та уявлень.

Теорії уяви.

Фізіологічні основи уяви.

Види уяви: мимовільна і довільна уява, творча і репродуктивна уява.

Індивідуальні особливості уяви.

Література до розділу 4.6.

1. Блацька Л. К. Уява в житті дитини / Л. К. Блацька. – К.: Знання, 1974.
2. Беркенблит М. Фантазия и реальность / М. Беркенблит, А. Петровский. – М.: Политиздат, 1968.
3. Выготский Л. С. Воображение и его развитие в детском возрасте: собр. соч. Т. 2. / Л. С. Выготский – М.: Педагогика, 1982. – С 436 – 454.
4. Игнатъев Е. И. Воображение и его роль в творческой деятельности человека / Е. И. Игнатъев. – М.: Знание, 1968.
5. Ковалев А. Г. Психология литературного творчества / А. Г. Ковалев. – Л.: ЛГУ, 1960.
6. Психологические исследования представления и воображения // Известия АПНРСФСР. – [М.], 1956. – Вып. 76.
7. Роменец В. А. Фантазія. Пізнання. Творчість. / В. А. Роменець. – К.: Наукова думка, 1965.

4.7. Емоції

Поняття про емоції.

Зв'язок емоцій з пізнавальними і вольовими процесами; відносна самостійність їх функціонування.

Емоції і процеси мотивації.

Еволюційно-біологічна теорія емоцій Ч. Дарвіна.

Периферична теорія емоцій Ланге і Джемса.

Трьохмірна концепція емоцій В. Вундта.

Теорії емоцій П. К. Анохіна, П. П. Симонова та ін.

Функції емоцій: оцінка, спонукання активізація, захист та ін. (за К. Ізардом).

Загальні та специфічні ознаки рівнів організації емоційних явищ.

Проблема класифікації емоцій.

Емоційні стани: афект, настрій, фрустрація, стрес.

Моральні, інтелектуальні, естетичні, практичні почуття.

Індивідуальні особливості емоційної сфери.

Фізіологічні механізми емоцій.

Роль лімбічної системи мозку в регуляції емоційних станів.

Література до розділу 4.7.

1. Василюк Ф. Е. Психология переживания. Анализ преодоления критических ситуаций / Ф. Е. Василюк. – М.: МГУ, 1984.

2. Васильев И. А. Эмоции и мышление / И. А. Васильев. – М.: МГУ, 1981.
3. Васильев К. Любовь / К. Васильев. – М.: Прогресс, 1982.
4. Вилюнас В. К. Психология эмоциональных явлений / В. К. Вилюнас. – М.: МГУ, 1976.
5. Дерябин В. С. Чувства, влечения, эмоции / В. С. Дерябин. – Л.: Наука, 1974.
6. Додонов Б. И. Эмоция как ценность / Б. И. Додонов. – М.: Политиздат, 1978.
7. Конде О. Хвилювання і страх перед випробуванням / О. Конде. – К.: Рад. школа, 1981.
8. Кульчицька О. І. Виховання почуттів дитини / О. І. Кульчицька. – К.: Знання, 1981.
9. Кульчицкая Е. И. Воспитание чувств детей в семье / Е. И. Кульчицкая. – К.: Рад. Школа, 1983.
10. Носенко Э. Л. Эмоциональные состояния и речь / Э. Л. Носенко. – К., 1981.
11. Обуховский К. Психология влечений человека / К. Обуховский. – М.: Прогресс, 1972.
12. Психология эмоций. Тексты / под ред. В. К. Вилюнаса, Ю. Б. Гиппенрейтер. – М.: МГУ, 1984.

4. 8. Воля.

Поняття про волю, загальна характеристика регулятивно-практичного аспекту психіки та рівнів його організації.

Інтелектуалістичні, волюнтаристські і сенсуалістичні теорії волі.

Розвиток уявлень про волюву регуляцію діяльності людини.

Волювий акт та його структура.

Психологічні механізми волювої регуляції.

Волюві якості особистості: рішучість, самостійність, цілеспрямованість, сміливість, витримка, наполегливість та ін.

Література до розділу 4.8.

1. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирования личности / В. Г. Асеев. – М.: Мысль, 1976.
2. Выготский Л. С. Проблемы воли и ее развития в детском возрасте: собр. сочинений, Т.2. / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1982.
3. Запорожец А. В. Развитие произвольных движений / А. В. Запорожец. – М., 1960.
4. Иванников В. А. Психологические механизмы волевой регуляции / В. А. Иванников. – М.: МГУ, 1991.
5. Котырло В. К. Развитие волевого поведения у дошкольников / В. К. Котырло. – К.: Рад. школа, 1971.
6. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики / А. А. Леонтьев. – М.: Смысл; СПб.: Лань, 2003. – 287 с.
7. Ойшензихт В. А. Воля и волеизъявление / В. А. Ойшензихт. – Душанбе, 1983.
8. Психологія / за ред. Г. С. Костюка. – К.: Рад. школа, 1968.
9. Селиванов В. И. Воля и воспитание / В. И. Селиванов. – М.: Знание. 1986.

10. Селиванов В. И. Психология волевой активности / В. И. Селиванов. – Рязань, 1974.
11. Хрестоматия по психологии. – М.: Просвещение, 1977.

4.9. Мова, мовлення, спілкування.

Поняття мови і мовлення.

Мовленнєва діяльність.

Концепції мови, мовлення та спілкування.

Основні функції мови і мовлення, мовне спілкування та інші види спілкування.

Структура спілкування та його функції.

Слово як знак і одиниця мови.

Процес мовотворення, психолінгвістична структура процесів породження мовних висловлювань.

Види мовлення.

Види спілкування.

Нейрофізіологічні механізми мовлення та його розлади.

Індивідуальні особливості мовлення.

Література до розділу 4.9.

1. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – М.: МГУ, 1980.
2. Баев Б. Ф. Психология внутрішнього мовлення / Б. Ф. Баев. – К.: Рад. школа, 1966.
3. Бондаренко А.Ф. Язык. Культура Психотерапия. КиевЮ «Кафедра», 2012.-364с.
4. Бодалев А. А. Личность и общение: избр. труды / А. А. Бодалев. – М.: Педагогика, 1983.
5. Брушлинский А. В. Мышление и общение / А. В. Брушлинский, В. А. Поликарпов. – Минск: БГУ, 1990.
6. Выготский Л. С. Мышление и речь: собр. соч., Т. 2. / Л. С. Выготский – М.: Педагогика, 1982.
7. Два возможных механизма восприятия речи / В. И. Галунов, В. И. Королева, Г. Г. Шургая // Психол. Журнал. – 1985. – Т. 6. – № 5.
8. Горелов И. Н. Соотношение вербального и невербального в коммуникативной деятельности: Исследование речевого мышления в психолінгвістике / И. Н. Горелов. – М.: Наука, 1985.
9. Жинкин Н. И. Механизмы речи / Н. И. Жинкин. – М., 1958.
10. Лабунская В. А. Невербальное поведение. Социально-перцептивный подход / В. А. Лабунская. – Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского ун-та, 1986.
11. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. Гл. V. / Б. Ф. Ломов. – М.: Наука, 1984.
12. Психологические исследования общения. – М.: Наука, 1985. – 344 с.
13. Психология XXI века: Психология речи и языка. Психолінгвістика: учебник для вузов. Гл. 3.8. / под ред. В. Н. Дружинина. – М., 2003. – С. 353–396.
14. Петренко В. Ф. Основы психосемантики / В. Ф. Петренко. – Смоленск: Изд. Смоленского гос. университета, 1977.

15. Петренко В. Ф. Психосемантический анализ динамики общественного сознания / В. Ф. Петренко, О. В. Митина. – Смоленск: Изд. Смоленского гос. университета, 1997.
16. Познание, речь, язык // Когнитивные исследования: сборник научных трудов / под ред. В.Д. Соловьева. – [М.], 2006. – Вып. 1. – С. 13–28.
17. Когнитивная психология: Гл. Речевой онтогенез / под ред. В. Н. Дружинина, Д. В. Ушакова. – М.: Персэ, 2002. – С. 407–420.
18. Румянцева И. М. Психология речи и лингвопедагогическая психология / И. М. Румянцева. – М.: Perse, 2004.
19. Сеница І. О. Психологія усної мови / І. О. Сеница. – К.: Рад. школа, 1974.
20. Теоретические проблемы возрастной психолингвистики: сборник «Онтогенез речевой деятельности: норма и патология». – М.: Прометей, 2005. – С. 64–71.
21. Языковое сознание и принципы его исследования: Сб. "Языковое сознание: содержание и функционирование". XI международный симпозиум по психолингвистике и теории коммуникации / Ред. Е.Ф.Тарасов. – М., 2000.

5. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття діяльності.

Предметно-чуттєва діяльність як спосіб буття, як форма існування психічного.

Поняття «провідна форма діяльності».

Рівні діяльності:

Поняття суб'єкта діяльності.

Основні види діяльності.

Співвідношення діяльності, психічних процесів, станів і властивостей.

Знання, вміння, навички і звички.

Рух, дія, навичок, вчинок.

Види умінь, навичок, звичок.

Процес формування умінь, навичок і звичок.

Література до розділу 5.

1. Алексеева М. І. Мотиви навчання учнів / М. І. Алексеева. – К.: Рад. школа, 1974.
2. Альбуханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Альбуханова-Славская. – М., 1980.
3. Асмолов А. Г. Деятельность и установка / А. Г. Асмолов. – М.: МГУ, 1979.
4. Бернштейн Н. А. Очерки по физиологии движений и физиологии активности / Н. А. Бернштейн. – М.: Медицина, 1966.
5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М., 1977.
6. Кабанова-Меллер Е. Н. Психология формирования знаний и навыков у школьников / Е. Н. Кабанова-Меллер. – М., 1962.
7. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М.: Учпедгиз, 1946.
8. Самоукина Н. В. Психология профессиональной деятельности / Н. В. Самоукина. – СПб.: Питер, 2004.

9. Традиции и перспективы деятельностного подхода в психологии. – М.: Смысл, 1999.
10. Шадриков В. Д. Ментальное развитие человека. М.: Наука, 2007.
11. Эльконин Д. В. Психология игры / Д. В. Эльконин. – М., 1978.

6. ПОНЯТТЯ ОСОБИСТОСТІ В ПСИХОЛОГІЇ

6.1. *Поняття «людина», «організм», «індивід», «особистість», «індивідуальність», їх співвідношення.*

Психологічна структура особистості.
Основні компоненти особистості.
Концепції структури особистості в психології
Біологічне і соціальне у розвитку особистості.
Особистість, діяльність, спілкування.
Системна організація особистості.
Проблема періодизації розвитку особистості.
Свідомість і самосвідомість особистості, рівні їх розвитку.
Рівні самосвідомості.
Самосвідомість, творчість, свобода особистості.
Теорії особистості в зарубіжній психології.
Концепції потреб і мотивації поведінки у зарубіжних теоріях особистості.
Спрямованість особистості.
Мотиви й мотивація, потреби і мотиви.
Проблема класифікації мотивів.
Установки і відношення особистості.
Інтереси особистості. Їх природа.
Види інтересів. Принципи класифікації.
Світогляд, переконання і ідеали особистості.
Особистість і колектив. Поняття групи.
Вплив групи (колективу) на особистість.
Вплив особистості на групу. (Конформізм та нонконформізм).
Особистість і праця.
Ініціатива, активна життєва позиція.
Методи психологічного вивчення особистості, їх специфіка.

6.2. *Свідоме і несвідоме в особистості.*

Психіка і свідомість.
Виникнення свідомості в процесі антропогенезу.
Структура свідомості та її основні характеристики.
Роль свідомого і несвідомого у регуляції поведінки.
Свідомість і самосвідомість.
Свідомість і установка.

Література до розділу 6.1., 6.2.

1. Артемьева Е. Ю. Основы психологии субъективной семантики / Е. Ю. Артемьева ; под ред. И. Б. Ханиной. – М. Наука, 1999. – 350 с.
2. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирования личности / В. Г. Асеев. – М., 1976.
3. Асмолов А. Г. Личность как предмет психологического исследования / А. Г. Асмолов. – М., 1981.
4. Асмолов А. Г. Психология личности / А. Г. Асмолов. – М., 1990.
5. Бодалев А. А. Личность и общение: избр. труды / А. А. Бодалев. – М.: Педагогика, 1983.
6. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – СПб.: Питер, 2008- 398с.
7. Зейгарник Б. В. Теория личности К. Левина / Б. В. Зейгарник. – М.: Изд-во Моск. университета, 1981.
8. Зейгарник Б. В. Теории личности в зарубежной психологии / Б. В. Зейгарник. – М., 1982.
9. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М., 1977.
10. Либин А. В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций / А. В. Либин. – 2-е изд. – М.: Смысл, 2000. – 549 с.
11. Мясищев В. Н. Личность и неврозы / В. Н. Мясищев. – Л.: ЛГУ, 1960.
12. Мясищев В. Н. Проблема потребностей в системе психологии / В. Н. Мясищев // Учебные записки ЛГУ. – 1959. – № 165.
13. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов. – М.: Наука, 1986.
14. Проблемы психологии личности. – М.: Наука, 1982.
15. Психология личности: Тексты / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтера, А. А. Пузыря. – М., 1982.
16. Психология формирования и развития личности. – М., 1981.
17. Рубинштейн С. Л. Проблема общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 1973.
18. Салливен Г. Интерперсональная теория в психиатрии / Г. Салливен. – М.: Ювента, 1999.
19. Столин В. В. Самосознание личности / В. В. Столин. – М., 1983.
20. Теоретические проблемы психологии личности: сб. – М., 1974.
21. Узнадзе Д. Н. Экспериментальные основы психологии установки: Психологические исследования / Д. Н. Узнадзе. – М., 1966.
22. Утлик Э.П. Психология личности / Э. П. Утлик. – М. 2008.
23. Фестингер Л. Теория когнитивного диссонанса / Л. Фестингер. – СПб.: Ювента, 1999.
24. Шмелев А. Г. Психодиагностика личностных черт / А. Г. Шмелев. – СПб.: Речь. 2002. – 480 с.

6.3. Проблема становления личности.

Проблема періодизації розвитку особистості у вітчизняній та зарубіжній психології.

Биогенетична періодизація та формування «Я»-концепції.

Ідентичність, креативність та самотворча активність особистості, психологічний вік особистості.

Самооцінка особистості.

Структурно-динамічна модель самооцінки.

Типи та види самооцінок.

Роль соціума у формування особистості. Соціальна орієнтація особистості: потреба в людських контактах та самоствердженні.

Реалізація особистісних цілей і загально групові цілі.

Особистісні та міжособові конфлікти.

Формування мотиваційної сфери особистості.

Література до розділу 6.3.

1. Асмолов А. Г. Психология личности. Принципы общепсихологического анализа: учебник / А. Г. Асмолов. – М.: МГУ, 1990.
2. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирование личности / В. Г. Асеев. – М., 1976.
3. Бернс Р. Развитие «Я»-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М.: Прогресс, 1986.
4. Психологические проблемы изучения и коррекции аномалии личности / В. С. Братусь, И. Я. Розовский, В. Н. Цапкин. – М.: МГУ, 1988.
5. Виллюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека / В. К. Виллюнас.
6. Головаха Е. И. Психологическое время личности / Е. И. Головаха, А. А. Кроник. – К., 1984.
7. Головаха Е. И. Психология человеческого взаимопонимания / Е. И. Головаха, Н. В. Панина. – К.: Политиздат, 1989.
8. Донченко Е. А. Личность: конфликт, гармония / Е. А. Донченко, Т. М. Титаренко. – К., 1987.
9. Рубинштейн С. Л. Человек и мир: Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 1973.
10. Холл К. Теории личности / К. Холл, Г. Линдсей. – М.: Апрель-Пресс, 1999.

6.4. Індивідуально-психологічні особливості особистості.

Проблема індивідуально-психологічних відмінностей.

Вивчення властивостей нервової системи людини як фізіологічної основи індивідуально-психологічних відмінностей.

Вчення І. П. Павлова про основні властивості нервової системи як фундаментальні нейродинамічні параметри індивідуальності.

Загальні і специфічні властивості нервової системи.

Дослідження В. М. Теплова, В. Д. Небиліцина та ін.

Поняття індивідуального стилю діяльності і психологічні прояви властивостей нервової системи у трудовій та учбовій діяльності.

6.5. Темперамент.

Поняття темпераменту.

Темперамент і тип вищої нервової діяльності.

Основні види темпераменту, їх психологічна характеристика.

Темперамент і характер.

Темперамент і індивідуальний стиль діяльності.

6.6. Характер особистості.

Типології характеру.

Історія вчення про характер.

Методи вивчення характеру.

6.7. Здібності.

Поняття про здібності, різні підходи до їх вивчення.

Структура здібностей.

Загальне і особливе в аналізі здібностей.

Біологічне і соціальне у розвитку здібностей. Співвідношення природженого і успадкованого у задатках.

Здібності та властивості ВНД.

Здібності та особистість.

Формування здібностей.

Методи вивчення здібностей.

Література до розділу 6.4., 6.5.

1. Мерлин В. С. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В. С. Мерлин. – М., 1986., 232 с.
2. Небылицын В. Д. Основные свойства нервной системы человека / В. Д. Небылицын. – М., 1966.
3. Небылицын В. Д. Психологические исследования индивидуальных различий / В. Д. Небылицын. – М.: Наука, 1976, 311 с.
4. Психология индивидуальных различий. Тексты. – М.: МГУ, 1982.
5. Симонов П. В. Темперамент. Характер. Личность / П. В. Симонов, П. П. Ершов. – К., 1984.
6. Цуканов Б.И. Время в психике человека. Одесса: Астропринт, 2000, -217с
7. Хрестоматия по психологии. – М., 1987.

Література до розділу 6.6.

1. Бурно М. Е. О характерах людей / М. Е. Бурно. – М.: Академический проект, 2008.
2. .

3. Леонгард К. Акцентуированные личности / К. Леонгард. – К.: Вища школа, 1981.
4. Личко А. Е. Психопатия и акцентуация у подростков / А. Е. Личко. – М.: Медицина, 1983.
5. Мясищев В. Н. Личность и неврозы / В. Н. Мясищев. – Л.: ЛГУ, 1960.

Література до розділу 6.7.

1. Ананьев В. Г. О соотношении способностей и одаренности: Проблемы способностей / В. Г. Ананьев. – М., 1962.
2. Артемьева Т. И. Методологический аспект проблемы способностей. Гл. 2. / Т. И. Артемьева. – М., 1977.
3. Ковалев А. Г. Психологические особенности человека / А. Г. Ковалев, В. Н. Мясищев. – Л.: ЛГУ, 1960. – Т. 2. Способности. – Л., 1960.
4. Крутецкий В. А. Психология математических способностей школьников / В. А. Крутецкий. – М., 1966.
5. Лейтес Н. С. Умственные способности и возраст / Н. С. Лейтес. – М., 1971.
6. Платонов К. К. Проблема способностей / К. К. Платонов. – М., 1972.
7. Способности и склонности: комплексные исследования / под ред. Э. А. Голубевой. – М., 1989.
8. Шадриков В. Д. Ментальное развитие человека. М.: Наука, 2007

3. ВИМОГИ ДО РЕФЕРАТУ

Вступники до аспірантури КНЛУ подають до приймальної комісії університету разом з необхідними документами, передбаченими правилами прийому, список опублікованих наукових праць, а вступники до аспірантури, які не мають опублікованих наукових праць, відповідно до Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 року за № 309, подають наукові доповіді (реферати) з обраної наукової спеціальності.

3. 1. МЕТА РЕФЕРАТУ

Вступник до аспірантури готує реферат з обраної наукової спеціальності. Мета реферату – довести, що вступник володіє теоретичними і практичними знаннями, необхідними для початку досліджень, тому при написанні реферату йому необхідно продемонструвати вміння самостійного аналізу фундаментальних та прикладних наукових проблем; сформулювати та обґрунтувати вихідні наукові положення та ідеї, що будуть покладені в основу майбутнього дослідження. Виклад матеріалу не повинен обмежуватися лише описовим підходом до розкриття обраної теми, а також має відображати авторську аналітичну оцінку стану досліджуваної проблеми й власну точку зору на можливі варіанти її

вирішення. У рефераті мають бути сформульовані та обґрунтовані наукові положення, що будуть покладені в основу майбутньої дисертації.

Тема реферату обирається вступником самостійно за погодженням із науковим керівником. Реферат рецензується запланованим науковим керівником. У рецензії зазначаються як позитивні сторони реферату, так і недоліки, подаються висновки щодо якості викладеного матеріалу. Оцінюється реферат за чотирибальною шкалою: “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”. Оцінка виставляється науковим керівником спільно з екзаменаційною комісією; оцінка впливає як на допуск до вступного іспиту і на зарахування до аспірантури.

Реферат вступник повинен подати у зшитому вигляді разом з іншими документами, передбаченими правилами прийому до аспірантури.

3.2. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ РЕФЕРАТУ

Обсяг реферату 25–40 стандартних друкованих сторінок формату А4 (вимоги до стандартної сторінки наводяться далі в п. 3.3). Реферат для вступу до аспірантури – наукова робота, яка містить систематизовану інформацію за обраною темою на основі підібраних джерел та проведеного дослідження. Реферат повинен відповідати вимогам до наукових публікацій, які регламентуються державними стандартами і нормативами ВАК України.

Загальні вимоги: логічна послідовність викладу матеріалу; переконливість аргументації; стислість і точність формулювань, які виключають можливість неоднозначного тлумачення; обґрунтованість висновків та пропозицій щодо проведення досліджень у майбутній кандидатській дисертації.

У рефераті повинні бути відображеними: **актуальність** досліджуваної проблеми, **ступінь розробленість проблеми** у сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі; **обґрунтування методів** дослідження; аналіз та узагальнення результатів; **новизни та практична** цінність роботи.

Структура реферату: титульний аркуш; зміст; вступ; основний текст; висновки; список використаних джерел.

Титульний аркуш є першою сторінкою реферату, і містить: найменування вищого навчального закладу, факультету, кафедри, на якій буде виконуватися майбутнє дослідження; назву роботи; прізвище, ім'я, по батькові вступника до аспірантури та його статус (магістр/спеціаліст); науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові передбачуваного наукового керівника; м. Київ та рік.

Зміст реферату подають після титульного аркуша, починаючи з нової сторінки. До змісту включають структурні елементи у такому порядку: вступ; найменування всіх розділів, підрозділів і пунктів; список використаних джерел; назви додатків; номери сторінок

Вступ починають з нової сторінки. У вступі реферату розкривають актуальність і стан наукової задачі, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Актуальність теми – це важливість, відповідність теми сучасним проблемам певної галузі науки, практичним завданням відповідної сфери

діяльності. Для визначення актуальності достатньо стисло викласти соціальну значущість проблеми дослідження; суттєвість її значення для подальшого розвитку відповідної галузі науки, теорії чи практики; значення для створення нових напрямів певної галузі науки.

Сучасний стан досліджуваної проблеми описується коротко на основі огляду літератури, підсумовується, що саме ця тема, яка буде покладена в основу майбутнього дисертаційного дослідження, ще не була опрацьована та висвітлена у спеціальній літературі і тому потребує подальшої розробки. Зазначають провідних учених і фахівців даної галузі; розв'язані задачі; прогалини знань, що існують у даній галузі.

Мета дослідження – це кінцевий результат, на досягнення якого спрямоване дослідження. Вона реалізується через вирішення відповідних їй конкретних завдань. Формулюючи мету, не слід вживати слова «дослідження...», «вивчення...», тому що вони вказують на засіб її досягнення, а не на мету.

Завдання дослідження подаються у формі переліків: «вивчити...», «проаналізувати...», «встановити...», «з'ясувати...» та ін. Формулювати завдання слід зрозуміло, стисло, конкретно, оскільки опис їх вирішення власне і складає зміст наукової доповіді (реферату).

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і вибране для вивчення. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є *предметом дослідження*.

Основна частина реферату починається після вступу з нової сторінки. Вона може складатися з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожен розділ починають з нової сторінки, підрозділ – та тій самій сторінці. Викладаючи суть роботи, особливу увагу приділяють елементам новизни, які мають місце у рефераті. У розділах основної частини подають: огляд джерел за темою і вибір напрямів даного етапу дослідження; виклад загальної методики та основних методів досліджень; експериментальну частину й методику досліджень; аналіз тих проблем, які дістануть подальше дослідження у майбутній дисертації.

Основний зміст реферату варто починати з *аналітичного огляду використаних джерел*, в якому вступник до аспірантури окреслює основні етапи розвитку наукової думки із досліджуваної ним проблеми. Критично висвітлюючи роботи попередників, варто назвати ті питання, що залишилися невирішеними і визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Доцільно цей розділ закінчити коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень з даного напрямку. Огляд використаних джерел має виявити обізнаність автора зі спеціальною літературою, його вміння систематизувати джерела, критично їх оцінювати, виокремлювати суттєве, оцінювати попередньо зроблене іншими дослідниками, визначати головне в сучасному стані проблеми. Матеріали огляду слід систематизувати в певній логічній послідовності. Тому перелік робіт та їх критичний аналіз не обов'язково подавати у хронологічному порядку. Оскільки реферат присвячується порівняно вузькій темі, огляд робіт попередників слід робити з питань саме обраної теми, а не усієї проблеми в цілому.

Обов'язковим елементом основної частини реферату є вказівка на загальні методи та методику дослідження, які є концептуальною основою майбутньої дисертації, інструментом у добуванні фактичного матеріалу та виступають необхідною умовою досягнення поставленої в роботі мети. Вступник до аспірантури має виявити рівень володіння загальнонауковими і спеціальними методами, а також означити конкретні способи досягнення наукового результату. Слід описати методи, використані під час наукового пошуку. Після цього описується хід дослідження, узагальнюються результати із коротким зазначенням того нового, що автор вносить або пропонує до розробки теми.

Висновки розташовують безпосередньо після викладу суті роботи, починаючи з нової сторінки. Це синтез накопиченої в основній частині наукової інформації, чіткий виклад головних результатів дослідження. Ця частина містить висновки автора як стосовно суті проблеми, що розглядалась у рефераті, так і стосовно тих питань, які будуть в подальшому досліджуватись у майбутньому дисертаційному дослідженні.

Список використаних джерел, який починають з нової сторінки, завершує основну частину. Використані джерела рекомендується розміщувати за алфавітом прізвищ авторів. У тексті посилання даються у квадратних дужках за номерами списку із зазначенням сторінок – наприклад, [24, с. 15]. Кількість використаних у рефераті джерел не регламентується, це залежить від теми та завдань реферату; для реферату 20–40 сторінок список джерел може містити 10–40 джерел. Не слід включати до списку ті роботи, на які немає посилань у тексті реферату, також енциклопедичні словники і науково-популярні книги. Якщо автор робить посилання на будь-які запозичені факти або цитує праці інших авторів, то він обов'язково має зазначити їхнє джерело.

Бібліографічний опис виконується мовою оригіналу. Правила укладання списку джерел в рефераті (і в дисертаціях) визначаються державними стандартами (повна форма бібліографічного опису, що використовується у бібліотеках) і нормативами ВАК України (скорочено форма опису, що використовується у наукових текстах). У списку використаних джерел до реферату (і до дисертації) подається спрощений бібліографічний опис, який відрізняється від опису, що застосовується у каталогах бібліотек.

Зразки опису наводяться Формі №23 (частина документу “Перелік форм” (http://www.vak.org.ua/docs//documents/perelik_forms.doc), опублікованого на офіційному сайті ВАК України. Як загальний зразок оформлення списку літератури і джерел вступник до аспірантури може використовувати список літератури до цієї програми.

Додатки не є обов'язковим елементом реферату. Проте додатки підвищують рівень довіри до результатів дослідження, свідчать про їх достовірність, і вони можуть наводитися за потреби. Додатки слід починати з нової сторінки. У додатках вміщують таблиці додаткових цифрових даних; інструкції та методики, ілюстрації допоміжного характеру; додатковий перелік джерел, на які не було посилань у роботі, але які можуть викликати інтерес.

3.3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ

Реферат повинна бути надрукованим на принтері на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм). Роботу друкують через півтора інтервали, шрифт Times New Roman, розмір 14. Поля: верхнє і нижнє – 20 мм, Ліве – 30 мм, праве –20 мм. Абзацний відступ 1,27 см. За таких параметрів сторінки текст містить у середньому 1800 знаків на сторінці (що є умовною стандартною сторінкою) – 30 рядків по 60 знаків. 22 таких сторінки становлять один умовний авторський аркуш (40 тисяч знаків).

Окремі слова, формули, знаки, які вписують чорнилом, тушшю, пастою у надрукований текст, мають бути чорного кольору, при цьому щільність вписаного тексту має максимально наблизитись до щільності основного тексту. Виправлення повинно бути чорного кольору.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) і подальшим текстом має бути два рядки, попереднім тестом – один рядок. Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту у нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Текст основної частини роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Розділи та підрозділи роботи повинні мати заголовки. Пункти та підпункти можуть мати заголовки.

Заголовки структурних частин роботи і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка та друкувати великими літерами без крапки у кінці, не підкреслюючи, жирним шрифтом. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів роботи слід починати з абзацного відступу і друкувати малими літерами (крім першої великої), не підкреслюючи, без крапки у кінці, курсивом. Перенесення слів у заголовку розділу не допускається. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Новий розділ та кожну структурну частину треба починати з нової сторінки.

Назви установ, організацій, фірм, програмних засобів, прізвища та інші власні назви у тексті роботи наводять мовою оригіналу.

Сторінки роботи слід нумерувати арабськими цифрами без знака №, дотримуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту роботи. Титульний аркуш (перша сторінка роботи) включають до загальної нумерації сторінок роботи, але на ньому номер сторінки не проставляють, на наступних сторінках номер сторінки зазначають у правому верхньому куті сторінки без крапки у кінці.

Не нумерують заголовки частин (не вірно писати: “1 ВСТУП” або “Розділ 6 ВИСНОВКИ”).

Цитування повинно бути повним, допускається пропуск слів, речень, абзаців без перекручення авторського тексту. Випущений текст замінюється трьома крапками. Розділовий знак, який стояв перед пропущеним знаком, не зберігається. Кожна цитата обов’язково супроводжується посиланням на джерело. При непряму цитуванні (переказі) слід бути гранично точним у викладі думок автора і давати відповідні посилання на джерело. Посилання у тексті роботи на джерело слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: “у працях [1–3].”. Якщо

використовують посилання на конкретні факти, точки зору тощо у посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання у роботі, наприклад [27, с. 45]. У випадку вживання непрямих цитат, тобто, коли автору наукової доповіді (реферату) не вдалося знайти оригінал цитованого твору, посилання подають у такому вигляді: [Цит. за 17, с. 214].

Ілюстративні матеріали (схеми, графіки, діаграми тощо) разом з їх назвами слід розміщувати у роботі або безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі матеріали мають бути посилання у роботі. Ілюстративні матеріали, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок роботи. Ілюстративні матеріали нумерують арабськими цифрами, наприклад: *Рис. 1.2*. Назва рисунку..... Назва рисунку вміщується під ним по центру. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації у цьому розділі, відокремлених крапкою. Наприклад: “Рис. 1.2” — другий рисунок першого розділу, “Рис. 2.3” — третій рисунок другому розділі.

Оформлення таблиць. Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиці, яку слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. Таблицю розташовують таким чином, щоб було зручно її читати без повороту переплетеного блоку роботи. Назва таблиці вміщується над нею, форматування по правому краю сторінки. Після слова “Таблиця” з великої літери зазначають її порядковий номер. Таблиці нумерують арабськими цифрами. Номер таблиці складають з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад: “Таблиця 1.2” — друга таблиця першого розділу.

Таблицю з великою кількістю рядків необхідно переносити на наступну сторінку. При поділі таблиці на частини допускається заголовки стовпців або заголовки рядків замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Слово “Таблиця 1.2” та її назву вказують один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: “Продовження таблиці 1.2” із зазначенням номера таблиці. Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки — з малої, якщо вони складають одне речення із заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф вказують в однині. Слово, що повторюється в якійсь графі, можна замінити лапками, два та більше слів при першому повторенні замінюють словом “Те ж”, а далі — лапками. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то у ньому ставлять прочерк. На всі таблиці повинні бути посилання у тексті роботи.

Оформлення додатків (якщо вони є). Додатки слід оформлювати як продовження роботи на її наступних сторінках, розташовуючи додатки у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додатки повинні мати спільну з рештою роботи наскрізну нумерацію сторінок. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки.

Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковане слово “Додаток” і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: “Додаток А”, “Додаток Б” і т. д.

3. 4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕФЕРАТУ

Рецензія на реферат, яка надається передбачуваним науковим керівником майбутньої кандидатської дисертації та погоджується з членами екзаменаційної комісії з обраної наукової спеціальності, має об’єктивно оцінити, наскільки повно і глибоко використані вступником до аспірантури наукові джерела у висвітленні теми дослідження. У рецензії також оцінюють вміння автора ставити проблему, обґрунтовувати її наукове і соціальне значення, а також розуміння автором співвідношення між реальною проблемою та рівнем її концептуальності. Крім цього, оцінюють повноту авторського висвітлення використаних джерел під кутом зору тієї проблеми, яка буде покладена в основу майбутньої дисертаційної роботи, глибину порівняльного аналізу стану досліджуваної проблеми у вітчизняній та зарубіжній літературі, володіння методами збирання та інтерпретації емпіричної інформації. Також оцінюється самостійність роботи, її грамотність та оригінальність в осмисленні матеріалу; обґрунтованість поданих висновків і рекомендацій.

Оцінка за наукову доповідь (реферат) виставляється передбачуваним науковим керівником спільно з екзаменаційною комісією з обраної наукової спеціальності.

Критерії оцінки наукової доповіді (реферату):

1. Самостійність проведеного дослідження: X1;

5 балів – повна самостійність дослідження , потенціал і перспектива подальшого розвитку теми;

4 бали – робота більшою мірою самостійна, ніж запозичена з інших джерел;

3 бали – міру самостійності можна оцінити як середню;

2 бали – робота є компіляцією або плагіатом відомих думок з популярних джерел або Інтернету.

2. Актуальність та новизна роботи: X2;

5 балів – тема роботи актуальна, нова в цілому або в деяких аспектах, ще недостатньо розроблених у теоретичному або прикладному напрямках;

4 бали – актуальність та новизна теми стосуються подальшого розвитку (прикладного або теоретичного) відомого напрямку проблеми;

3 бали – тема не є новою в науковому плані;

2 бали – тема повторює старі, достатньо розроблені підходи в її вирішенні.

3. Методологія та методика проведення досліджень: X3;

5 балів – автор повною мірою володіє наявними методами й методиками проведення наукових досліджень, вміє порівнювати їх можливості, спроможний конструювати нові методи й методики;

4 бали – автор достатньою мірою володіє відомими методами й методиками, коректно застосовує їх при проведенні дослідження;

3 бали – автор поверхово знайомий із загальноприйнятими методами та методиками проведення досліджень;

2 бали – автор не знайомий з відомими методами й методиками проведення досліджень або неправильно їх застосовує.

4. Логіка, послідовність та повнота викладу матеріалу: X4;

5 балів – проблема розглянута різносторонньо та глибоко, матеріал викладений логічно та послідовно;

4 бали – не всі аспекти проблеми викладені достатньо повно, сформульовані положення не впливають логічно одне з одного;

3 бали – робота являє собою набір розрізнених, не пов'язаних між собою положень та формулювань, які поверхово розкривають суть проблеми;

2 бали – робота являє собою набір міркувань щодо проблеми, яку автор не знає і не розуміє.

5. Обґрунтованість, теоретична та практична значущість поданих висновків та пропозицій, адекватність математичної обробки емпіричного матеріалу (якщо він є): X5;

5 балів – висновки і пропозиції логічно впливають із викладеного матеріалу і мають теоретичну або прикладну цінність (тобто реальні до впровадження в навчальний процес, наукові дослідження або практику). Достовірність емпіричних даних забезпечена адекватною математичною статистикою;

4 бали – ступінь обґрунтованості висновків та пропозицій не завжди співпадає з викладеним матеріалом, не зовсім адекватними є використані методи математичної статистики для емпіричних даних;

3 бали – висновки та пропозиції лише деякою мірою впливають з поданого матеріалу, не мають практичної цінності, не підкріплені математичною статистикою (для емпіричних даних);

2 бали – висновки та пропозиції не пов'язані з викладеним матеріалом або їх, як таких, в роботі немає.

6. Мовне оформлення, використання наукового апарату (граматична та стилістична вірність, цитовані джерела, бібліографія, посилання на першоджерела тощо): X6;

5 балів – відповідає прийнятим у науковій літературі нормам в повному обсязі;

4 бали – більшістю відповідає прийнятим у науковій літературі нормам;

3 бали – відповідає прийнятим у науковій літературі нормам неповністю;

2 бали – не відповідає прийнятим у науковій літературі нормам.

Середня оцінка: $X = (X1 + X2 + X3 + X4 + X5 + X6)$ з округленням до цілої.

4. ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА ДО ІСПИТУ

1. Алексеев В. П. Становление человечества / В. П. Алексеев. – М., 1984.
2. Алексеева М. І. Мотиви навчання учнів / М. І. Алексеева. – К.: Рад. школа, 1974.
3. Альбуханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Альбуханова-Славская. – М., 1980.
4. Альбуханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Альбуханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
5. Ананьев Б. Г. Индивидуальное развитие человека и константность восприятия / Б. Г. Ананьев. – М., 1968.
6. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М., 1977.
7. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – Л.: ЛГУ, 1968.
8. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М.: Наука, 1977.
9. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М.: Наука, 1979.
10. Анастаси А. Психологическое тестирование : Т. 1., Т. 2. / А. Анастаси. – М.: Педагогика, 1992.
11. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – М.: МГУ, 1980.
12. Андреева И. Д. Методологические основы познания социальных явлений / И. Д. Андреева. – М.: Мысль, 1977.
13. Андреева Н. Г. Эволюционная морфология нервной системы позвоночных / Н. Г. Андреева, Д. К. Обухов. – СПб., 1991.
14. Анкинсон Р. Человеческая память и процессы обучения / Р. Анкинсон. – М.: Прогресс, 1980.
15. Артемьева Е. Ю. Основы психологии субъективной семантики / Е. Ю. Артемьева; под ред. И. Б. Ханиной. – М. Наука, 1999. – 350 с.
16. Артемьева Т. И. Методологический аспект проблемы способностей. Гл. 2. / Т. И. Артемьева. – М., 1977.
17. Асмолов А. Г. Личность как предмет психологического исследования А. Г. Асмолов. – М., 1981.
18. Асмолов А. Г. Личность как предмет психологического исследования / А. Г. Асмолов. – М., 1984.
19. Асмолов А. Г. Психология личности / А. Г. Асмолов. – М., 1990.
20. Асмолов А. Г. Психология личности. Принципы общепсихологического анализа: учебник / А. Г. Асмолов. – М.: МГУ, 1990.
21. Атремова О. Ю. Личность и социальные нормы в раннепервобытной общине / О. Ю. Атремова. – М., 1987.
22. Баев Б. Ф. Психология внутрішнього мовлення / Б. Ф. Баев. – К.: Рад. школа, 1966.
23. Бардин К. В. Проблема порогов чувствительности и психофизические методы / К. В. Бардин. – М., 1976.

24. Белановский С. А. Метод фокус-групп : учебное пособие С. А. Белановский. – М., 2001. – 280 с.
25. Бернс Р. Развитие «Я»-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М.: Прогресс, 1986.
26. Бернштейн Н. А. Очерки физиологии движений и физиологии активности / Н. А. Бернштейн. – М.: Медицина, 1966.
27. Бехтерев В. М. Объективная психология / В. М. Бехтерев. – Л.: Наука, 1991. – 476 с.
28. Биологическое и социальное в развитии человека / под ред. Б. Ф. Ломова, Е. В. Шороховой. – М., 1977.
29. Биологическое и социальное развитие человека / под ред. Б. Ф. Ломова. – М., 1977.
30. Блацька Л. К. Уява в житті дитини / Л. К. Блацька. – К.: Знання, 1974.
31. Блейхер М. В. Психологическая диагностика интеллекта и личности / М. В. Блейхер, Л. Ф. Бурлачук. – К.: Вища школа. 1979.
32. Блонский П. П. Память и мышление : избр. психол. произвед. Т. 1., Т. 2. / П. П. Блонский. – М.: Педагогика, 1979.
33. Бодалев А. А. Личность и общение : избр. труды / А. А. Бодалев. – М.: Педагогика, 1983.
34. Бойко Е. И. Механизмы умственной деятельности / Е. И. Бойко. – М. – Воронеж: Модэк, 2002. – 688 с.
35. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М., 1968.
36. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А. Ф. Бондаренко. – К.: Освіта України, 2007.
37. Бондаренко А.Ф. Социальная психотерапия личности (психосемантический подход) / А.Ф. Бондаренко. – К. : КГПИИЯ, 1991. – 189 с.
38. Бондаренко А.Ф. Язык. Культура. Психотерапия / А.Ф. Бондаренко. – К. : Кафедра, 2012. – 416 с.
39. Бондаренко О.Ф. Етична дія як категорія загальної та консультативної психології / О.Ф.Бондаренко // Психотерапія, М.; 2013, N 10, с.23-32 (на русск. яз.)
40. Бондаренко А.Ф. Этический персонализм как метод психологического консультирования. Методические рекомендации/ О.Ф.Бондаренко // Киев, 100 стр., 2014
41. Феномен лжи в современной практике психологического консультирования и психотерапии// Психологическое консультирование и психотерапия. Выпуск 1-2. Харьков.- 2015,- С. 53-61.
42. Бургин М. С. Введение в современную точную методологию науки: Структуры систем знания / М. С. Бургин, В. И. Кузнецов. – М., 1994.
43. Бурлачук Л. Ф. Исследование личности в клинической психологии / Л. Ф. Бурлачук. – К.: Вища школа. 1979.
44. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностические методы исследования интеллекта / Л. Ф. Бурлачук. – К.: Знання, 1985.

45. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика : учебник для вузов / Л. Ф. Бурлачук. – СПб.: Питер, 2003.
46. Бурно М. Е. О характерах людей / М. Е. Бурно. – М.: Академический проект, 2008.
47. Бреслав Г. М. Психология эмоций / Г. М. Бреслав. – М.: 2007.
48. Братко А. А. Моделирование психики / А. А. Братко. – М.: Наука, 1968.
49. Брушлинский А. В. Мышление и общение / А. В. Брушлинский, В. А. Поликарпов. – Минск : БГУ, 1990.
50. Брушлинский А. В. Психология субъекта / А. В. Брушлинский. – М.: ИП РАН, СПб.: Алетейя, 2003.
51. Васильев И. А. Эмоции и мышление / И. А. Васильев. – М.: МГУ, 1981.
52. Васильев К. Любовь / К. Васильев. – М.: Прогресс, 1982.
53. Василюк Ф. Е. Психология переживания. Анализ преодоления критических ситуаций / Ф. Е. Василюк. – М.: МГУ, 1984.
54. Василюк Ф. Е. Методологический анализ в психологии / Ф. Е. Василюк. – М.: Смысл, 2000. – 240 с.
55. Василюк Ф. Е. Методологический анализ в психологии / Ф. Е. Василюк. – М., 2003.
56. Веккер Л. М. Психика и реальность: единая теория психических процессов / Л. М. Веккер. – М.: Смысл, 2000.
57. Веккер Л. М. Психика и реальность: Единая теория психических процессов / Л. М. Веккер. – М.: Смысл, 2000. – 685 с.
58. Величковский Б. М. Современная когнитивная психология / Б. М. Величковский. – М.: МГУ, 1982.
59. Веракса Н. Е. Методологические основы психологии / Н. Е. Веракса. – М.: Академия, 2008.
60. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. – М., 1988.
61. Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера / В. И. Вернадский. – М., 1989.
62. Вернадский В. И. Научная мысль как планетарное явление / В. И. Вернадский. – М., 1991.
63. Вилюнас В. К. Психология эмоциональных явлений / В. К. Вилюнас. – М.: МГУ, 1976.
64. Вікова психологія / за ред. Г. С. Костюка. – К.: Рад. школа, 1976. – С. 28–51.
65. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций / Л. С. Выготский. – М., 1965.
66. Выготский Л. С. Воображение и его развитие в детском возрасте : собр. соч. Т. 2. / Л. С. Выготский – М.: Педагогика, 1982. – С 436 – 454.
67. Выготский Л. С. Мышление и речь : избр. психол. исслед. : собр. соч., Т. 1. / Л. С. Выготский.– М., 1982.
68. Выготский Л. С. Мышление и речь: собр. соч., Т. 2. / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1982.
69. Выготский Л. С. Проблемы воли и ее развития в детском возрасте : собр. сочинений, Т.2. / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1982.
70. Гальперин П. Я. Экспериментальное формирование внимания / П. Я.

- Гальперин, С. Я. Кобильницкая. – М.: МГУ, 1974.
71. Гальперин П. Я. Лекции по психологии: учеб. пособие для вузов / П. Я. Гальперин. – 2-е изд. – М.: КДУ, МПСИ, 2005. – 400 с.
  72. Гамезо М. Атлас по психологии / М. Гамезо, И. Л. Домашенко. – М.: Просвещение, 2003. – 272 с.
  73. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию : [курс лекций] : учебное пособие / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М.: МГУ, 1988. – 320 с.
  74. Годфруа Дж. Что такое психология: в 2-х т. / Дж. Годфруа. – М.: Мир, 1996. – 496 с.
  75. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в психологию / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М.: Когито, 2001.
  76. Головаха Е. И. Психологическое время личности / Е. И. Головаха, А. А. Кроник. – К., 1984.
  77. Головаха Е. И. Психология человеческого взаимопонимания / Е. И. Головаха, Н. В. Панина. – К.: Политиздат, 1989.
  78. Горелов И. Н. Соотношение вербального и невербального в коммуникативной деятельности: Исследование речевого мышления в психолингвистике / И. Н. Горелов. – М.: Наука, 1985.
  79. Гражданников В. Д. Метод построения системной классификации науки / В. Д. Гражданников. – Новосибирск: Наука, 1987.
  80. Грановская Р. М. Элементы практической психологии / Р. М. Грановская. – Л.: ЛГУ, 1984.
  81. Гуманістичні орієнтири в методології психологічної науки : монографія / за ред. Г. О. Балла. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 98 с.
  82. Данилова Н. Н. Психофизиология : учебник для вузов / Н. Н. Данилова. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 373 с.
  83. Два возможных механизма восприятия речи / В. И. Галунов, В. И. Королева, Г. Г. Шургая // Психол. Журнал. – 1985. – Т. 6. – № 5.
  84. Детская речь: психолингвистические исследования / под ред. Т. Н. Ушакова, Н. В. Уфимцева. – М.: Персэ, 2001.
  85. Додонов Б. И. Эмоция как ценность / Б. И. Додонов. – М.: Политиздат, 1978.
  86. Донченко Е. А. Личность: конфликт, гармония / Е. А. Донченко, Т. М. Титаренко. – К., 1987.
  87. Дормашев Ю. Б. Психология внимания / Ю. Б. Дормашев. – М, МПСИ, 2007.
  88. Дорфман Л. Я. Методологические основы эмпирической психологии. От понимания к технологии / Л. Я. Дорфман. – М.: Смысл, 2008.
  89. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – М.: Наука, 1994.
  90. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология / В. Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2000. – 320 с.
  91. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология / В. Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2001.
  92. Дубров А. П. Парапсихология и современное естествознание / А. П. Дубров, В. Н. Пушкин. – М., 1989.
  93. Дубровский Д. И. Психические явления и мозг / Д. И. Дубровский. – Л., 1971.

94. Дубровский Д. И. Проблема идеального / Д. И. Дубровский. – М.: Наука, 1983.
95. Еникеев М. И. Юридическая психология : учебник для вузов / М. И. Еникеев. – М., 2003. – 512 с.
96. Заика Е. В. Экспериментальная психология памяти: основные методики и результаты исследований / Е. В. Заика. – Харьков, 1992.
97. Запорожец А. В. Развитие произвольных движений / А. В. Запорожец. – М., 1960.
98. Запорожец А. В. Психология действия / А. В. Запорожец. – М.: МПСИ, Воронеж: МОДЭК, 2000.
99. Зейгарник Б. В. Теория личности К. Левина / Б. В. Зейгарник. – М.: Изд-во Моск. университета, 1981.
100. Зейгарник Б. В. Теории личности в зарубежной психологии / Б. В. Зейгарник. – М., 1982.
101. Зинченко П. И. Непроизвольное запоминание / П. И. Зинченко. – М., 1961.
102. Зинченко В. П. Формирование зрительного образа / В. П. Зинченко, Н. Ю. Вергилис. – М.: МГУ, 1969.
103. Зинченко В. П. Теоретические проблемы психологии восприятия и задачи генетического исследования : хрестоматия по психологии / В. П. Зинченко; под ред. А. В. Петровского. – М.: Просвещение, 1987.
104. Иванова Е. Ф. Психология мышления и памяти : учебное пособие / Е. Ф. Иванова. – Харьков: ХГУ, 1990.
105. Иванников В. А. Психологические механизмы волевой регуляции / В. А. Иванников. – М.: МГУ, 1991.
106. Игнатъев Е. И. Воображение и его роль в творческой деятельности человека / Е. И. Игнатъев. – М.: Знание, 1968.
107. Изард К. Э. Психология Эмоций / К. Э. Изард ; [пер. с англ.] – СПб.: Питер, 1999. – 464 с.
108. Ильенков Е. В. Диалектическая логика: очерк истории и теории / Е. В. Ильенков. – М.: МГУ, 1984.
109. Ильин Е. П. Психология воли / Е. П. Ильин. – 2-е изд. – М., 2009.
110. Ительсон Л. Б. Лекции по общей психологии / Л. Б. Ительсон. – М.: АСТ, Минск: Харвест, 2002.
111. Кабанова-Меллер Е. Н. Психология формирования знаний и навыков у школьников / Е. Н. Кабанова-Меллер. – М., 1962.
112. Келле В. Ж. Наука как компонент социальной системы / В. Ж. Келле. – М., 1973.
113. Киященко Н. К. Мозг и память / Н. К. Киященко и др.. – М.: МГУ, 1975.
114. Ковалев А. Г. Психологические особенности человека / А. Г. Ковалев, В. Н. Мясищев. – Л.: ЛГУ, 1960. – Т. 1. Способности. – Л., 1960.
115. Ковалев А. Г. Психологические особенности человека / А. Г. Ковалев, В. Н. Мясищев – Л.: ЛГУ, 1960. – Т. 2. Характер. – Л.: ЛГУ, 1961.
116. Ковалев А. Г. Психология литературного творчества / А. Г. Ковалев. – Л.: ЛГУ, 1960.
117. Когнитивная психология: Гл. Речевой онтогенез / под ред. В. Н. Дружинина,

- Д. В. Ушакова. – М.: Персэ, 2002. – С. 407–420.
118. Кольцова В. А. Теоретико-методологические основы истории психологии / В. А. Кольцова. – М.: ИПРАН, 2004. – 416 с.
119. Кон И. С. В поисках себя: личность и ее самосознание / И. С. Кон. – М.: Политиздат, 1984.
120. Кон И. С. Открытие «Я» / И. С. Кон. – М., 1978.
121. Конде О. Хвилювання і страх перед випробуванням / О. Конде. – К.: Рад. школа, 1981.
122. Копнин П. В. Диалектика как логика и теория познания / П. В. Копнин. – М., 1973.
123. Корнилов К. Естественнонаучные предпосылки психологии / К. Корнилов. – М.: МПСИ; Воронеж: Издательство НПО "МОДЭК", 1999.
124. Корнилова Т. В. Экспериментальная психология: Теория и методы : учебник для вузов / Т. В. Корнилова. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 318 с.
125. Корнилова Т. В. Методологические основы психологии / Т. В. Корнилова, С. Д. Смирнов. – СПб.: Питер, 2008. – 320 с.
126. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К., 1989.
127. Кравченко С. М. Екологічна етика і психологія людини / С. М. Кравченко, М. В. Костицький. – Львів, 1992.
128. Крысько В. Г. Этническая психология : учебн. пособие для студ. высш. учебн. заведений / В. Г. Крысько. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 320 с.
129. Кульчицька О. І. Виховання почуттів дитини / О. І. Кульчицька. – К.: Знання, 1981.
130. Кульчицкая Е. И. Воспитание чувств детей в семье / Е. И. Кульчицкая. – К.: Рад. Школа, 1983.
131. Лабунская В. А. Невербальное поведение. Социально-перцептивный подход / В. А. Лабунская. – Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского ун-та, 1986.
132. Лебединський М. С. Введение в медицинскую психологию / М. С. Лебединський, В. Н. Мясищев. – Л., 1966.
133. Левин К. Динамическая психология / К. Левин. – М.: Смысл, 2001.
134. Лейтес Н. С. Умственные способности и возраст / Н. С. Лейтес. – М., 1971.
135. Лекторский В. А. Субъект. Объект. Познание / В. А. Лекторский. – М., 1988.
136. Леонгард К. Акцентуированные личности / К. Леонгард. – К.: Вища школа, 1981.
137. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – 3-е изд. – М., 1973.
138. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М., 1977.
139. Леонтьев А. Н. О механизме чувственного отражения. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М.: МГУ, 1981.
140. Леонтьев А. Н. Проблемы возникновения ощущений. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М.: МГУ, 1981.
141. Леонтьев А. Н. Современная психология : сборник / А. Н. Леонтьев. – М.: МГУ, 1983.

142. Леонтьев А. Н. Общая психология. Тексты : в 3 т. / А. Н. Леонтьев ; [отв. ред. В. В. Петухов]. – 2-е изд. – Т. I. Введение. – М., 2001.
143. Леонтьев А. Н. Лекции по общей психологии : учеб. пособие для вузов / А. Н. Леонтьев; [под ред. Д. А. Леонтьева, Е. Е. Соколова]. – М.: Смысл, 2001. – 511 с.
144. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики / А. А. Леонтьев. – М.: Смысл; СПб.: Лань, 2003. – 287 с.
145. Либин А. В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций / А. В. Либин. – 2-е изд. – М.: Смысл, 2000. – 549 с.
146. Личко А. Е. Психопатия и акцентуация у подростков / А. Е. Личко. – М.: Медицина, 1983.
147. Логвиненко Л. Д. Зрительное восприятие в пространстве / Л. Д. Логвиненко. – М.: МГУ, 1987.
148. Ломов Б. Ф. Человек и техника / Б. Ф. Ломов. – М., 1966.
149. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов. – М.: Наука, 1984.
150. Лурия А. Р. Маленькая книжка о большой памяти : / Ум мнемониста / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1968.
151. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1973.
152. Лурия А. Р. Нейропсихология памяти / А. Р. Лурия. – М.: Педагогика, 1974.
153. Лурия А. Р. Об историческом развитии познавательных процессов / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1974.
154. Лурия А. Р. Внимание и память / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1975.
155. Лурия А. Р. Ощущения и восприятия / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1975.
156. Лурия А. Р. Эволюционное введение в психологию / А. Р. Лурия. – М.: МГУ, 1975.
157. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии . – СПб.: Питер, 2004.
158. Мазиллов В. А. Теория и метод в психологии: Период становления психологии как самостоятельной науки / В. А. Мазиллов. – Ярославль, 1998.
159. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб.: Питер, 2001. – 592 с.
160. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб.: Питер, 2002.
161. Маланов С. В. Методологические и теоретические основы психологии / С. В. Маланов. – М.: МПСИ, НПО, «МОДЭК», 2005. – 336 с.
162. Марцинковская Т. Д. История психологии / Т. Д. Марцинковская. – М.: Академия, 2007. – 544 с.
163. Марцинковская Т. Д. История психологии / Т. Д. Марцинковская, А. В. Юревич. – М., 2008.
164. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А. М. Матюшкин. – М., 1972.
165. Мельников В. М. Введение в экспериментальную психологию личности / В. М. Мельников, М. Т. Ямпольский. – М.: Мысль, 1985.
166. Мерлин Н. Е. Темперамент / Н. Е. Мерлин. – Пермь, 1975.

167. Мерлин В. С. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В. С. Мерлин. – М., 1986.
168. Методология инженерной психологии, психология труда и управления / под ред. Б. Ф. Ломова, В. Ф. Венда. – М.: Наука, 1981.
169. Методы психологической диагностики и коррекции в клинике / М. М. Кабанов, А. Е. Личко, В. М. Смирнов. – М.: Медицина, 1983.
170. Моргун В. Ф. Проблема периодизации развития личности в психологии / В. Ф. Моргун, Н. Е. Ткачева. – М., 1984.
171. Мышление: процесс, деятельность, общение / [отв. ред. А. В. Брушлинский]. – М.: Наука, 1982.
172. Мясищев В. Н. Личность и неврозы / В. Н. Мясищев. – Л.: ЛГУ, 1960.
173. Небылицын В. Д. Основные свойства нервной системы человека / В. Д. Небылицын. – М., 1966.
174. Небылицын В. Д. Психологические исследования индивидуальных различий / В. Д. Небылицын. – М.: Наука, 1976.
175. Небылицын В. Д. Проблемы психологии индивидуальности / В. Д. Небылицын. – М.: ИПСИ; Воронеж: НПО МОДЭК, 2000.
176. Нейрофизиологические механизмы внимания / под ред. Е. Д. Хомской. – М.: МГУ, 1979.
177. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования / Р. Нельсон-Джоунс. – СПб., 2000.
178. Немов Р. С. Психология / Р. С. Немов. – М., 1990.
179. Нечаев А. П. Экспериментально-психологическое исследование детей дошкольного возраста. В кн.: Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии (1918–1945) / А. П. Нечаев. – М.: МГУ, 1980.
180. Носенко Э. Л. Эмоциональные состояния и речь / Э. Л. Носенко. – К., 1981.
181. Носуленко В. Н. Психология слухового восприятия / В. Н. Носуленко. – М.: Наука, 1988.
182. Обуховский К. Психология влечений человека / К. Обуховский. – М.: Прогресс, 1972.
183. Общая психология. Тексты: В 3-х т. / [сост. Ю. Б. Дормашев, С. А. Капустин], ред. В. В. Петухов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: УМК «Психология», 2002. – 671 с.
184. Ойшензихт В. А. Воля и волеизъявление / В. А. Ойшензихт. – Душанбе, 1983.
185. Осорина М. В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / М. В. Осорина. – 3-е изд. – СПб.: Речь, 2007. – 276 с.
186. Павлов И. П. Мозг и психика: избранные психологические труды / И. П. Павлов. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2008.
187. Петренко В. Ф. Основы психосемантики / В. Ф. Петренко. – Смоленск: Изд. Смоленского гос. университета, 1977.
188. Петренко В. Ф. Психосемантический анализ динамики общественного сознания / В. Ф. Петренко, О. В. Митина. – Смоленск: Изд. Смоленского гос. университета, 1997.
189. Петровский А. В. Личность. Деятельность. Коллектив / А. В. Петровский. – М., 1982.

190. Петровский А. В. Психология : учеб. для вузов / А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский. – 2-е изд. – М.: Изд. центр «Академия», 2000. – 512 с.
191. Платонов К. К. О системе психологии / К. К. Платонов. – М.: Мысль, 1972.
192. Платонов К. К. Методологические проблемы медицинской психологии / К. К. Платонов. – М.: Медицина, 1977.
193. Платонов К. К. Проблема способностей / К. К. Платонов. – М., 1972.
194. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов. – М.: Наука, 1986.
195. Платонов К. К. Система психологии и теории отражения / К. К. Платонов. – М., 1987.
196. Познание, речь, язык // Когнитивные исследования : сборник научных трудов / под ред. В.Д. Соловьева. – [М.], 2006. – Вып. 1. – С. 13–28.
197. Пономарев Я. А. Психология творчества / Я. А. Пономарев. – М., 1976.
198. Поршнев Б. Ф. О начале человеческой истории / Б. Ф. Поршнев. – М.: Мысль, 1999.
199. Прибрам К. Языки мозга / К. Прибрам. – М.: Прогресс, 1975.
200. Психоллингвистика 21 века: от антропоцентризма к антропофилии / под ред. Н. В. Уфимцева, Т. Н. Ушакова. – М.-Калуга, 2007.
201. Психологическая диагностика. Проблемы и исследования / под ред. К. М. Гуревича. – М.: Педагогика, 1981.
202. Психологические исследования общения. – М.: Наука, 1985. – 344 с.
203. Психологические проблемы изучения и коррекции аномалии личности / В. С. Братусь, И. Я. Розовский, В. Н. Цапкин. – М.: МГУ, 1988.
204. Психология XXI века: Психология речи и языка. Психоллингвистика : учебник для вузов. Гл. 3.8. / под ред. В. Н. Дружинина. – М., 2003. – С. 353–396.
205. Психология высших когнитивных процессов / под ред. Т. Н. Ушакова, Н. И. Чуприкова. – М.: Персэ, 2003.
206. Психология индивидуальных различий. Тексты. – М.: МГУ, 1982.
207. Психология личности и образ жизни / [отв. ред. Н. Е. Шорохова.] – М., 1987.
208. Психология личности: Тексты / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтера, А. А. Пузыря. – М., 1982.
209. Психология ощущений и восприятия / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Книжный дом "ЧеРо", 2002.
210. Психология развивающейся личности / под ред. А. В. Петровского. – М., 1987.
211. Психология эмоций. Тексты / Под ред. В. К. Вилюнаса, Ю. Б. Гиппенрейтер. – М.: МГУ, 1984.
212. Психология / за ред. Г. С. Костюка. – К.: Рад. школа, 1968.
213. Психофизиология: учебник для вузов / под ред. Ю. И. Александрова; 2-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 496 с.
214. Пушкин В. Н. Эвристика – наука о творческом мышлении. В кн.: Хрестоматия по психологии. / В. Н. Пушкин; под ред. А. В. Петровского. – М., 1977.
215. Ратанова Т. А. Субъективное шкалирование и объективные физиологические реакции человека / Т. А. Ратанова. – М.: Педагогика, 1980.

216. Роговин М. С. Проблемы теории памяти / М. С. Роговин. – М.: Высшая школа, 1977.
217. Роменець В. А. Фантазія. Пізнання. Творчість. / В. А. Роменець. – К.: Наукова думка, 1965.
218. Роменець В. А. Історія психології епохи Відродження / В. А. Роменець. – К.: Вища школа, 1988.
219. Роменець В. А. Історія психології епохи Просвітництва / В. А. Роменець. – К.: Вища школа, 1993.
220. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М.: Учпедгиз, 1946.
221. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание / С. Л. Рубинштейн. – М., 1957.
222. Рубинштейн С. Л. Пути и принципы развития психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 1959.
223. Рубинштейн С. Л. О мышлении и путях его исследования / С. Л. Рубинштейн. – М.: АН СССР, 1968.
224. Рубинштейн С. Л. Проблема общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 1973.
225. Рубинштейн С. Л. Человек и мир: Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 1973.
226. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии: в 2-х т., Т. 1. / С. Л. Рубинштейн. – М.: Педагогика, 1989.
227. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб., 2002.
228. Румянцева И. М. Психология речи и лингвопедагогическая психология / И. М. Румянцева. – М.: Perse, 2004.
229. Салливен Г. Интерперсональная теория в психиатрии / Г. Салливен. – М.: Ювента, 1999.
230. Самоукина Н. В. Психология профессиональной деятельности / Н. В. Самоукина. – СПб.: Питер, 2004.
231. Сартр Ж. Воображаемое (феноменологическая психология воображения) / Ж. Сартр. – СПб.: Наука, 2001.
232. Селиванов В. И. Психология волевой активности / В. И. Селиванов. – Рязань, 1974.
233. Селиванов В. И. Воля и воспитание / В. И. Селиванов. – М.: Знание, 1986.
234. Сеченов М. И. Рефлексы головного мозга / М. И. Сеченов. – М.: Наука, 1989.
235. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко. – СПб., 2001.
236. Симонов П. В. Темперамент. Характер. Личность / П. В. Симонов, П. П. Ершов. – К., 1984.
237. Синиця І. О. Психологія усної мови / І. О. Синиця. – К.: Рад. школа, 1974.
238. Скоробогатов В. Феномен воображения: философия для педагогики и психологии / В. Скоробогатов. – СПб., 2002.
239. Скороходова О. И. Как я воспринимаю, представляю и понимаю окружающий мир / О. И. Скороходова. – М.: Педагогика, 1972.
240. Славская К. А. Мысль в действии / К. А. Славская. – М., 1968.

241. Смирнов А. А. Проблемы психологии памяти / А. А. Смирнов. – М.: Педагогика, 1974.
242. Смирнов С. Д. Психология образа: проблема активности психического отражения / С. Д. Смирнов. – М.: МГУ, 1985.
243. Смирнов А. А. Избранные психологические труды / А. А. Смирнов. – М.: Педагогика, 1987.
244. Соколов Е. Н. Механизмы памяти / Е. Н. Соколов. – М.: МГУ, 1969.
245. Соколов А. Н. Внутренняя речь и мышление / А. Н. Соколов. – М.: МГУ, 1968.
246. Соколова Е. Т. Проективные методы исследования личности / Е. Т. Соколова. – М.: МГУ, 1980.
247. Спиркин А. Т. Происхождение сознания / А. Т. Спиркин. – М., 1960.
248. Спиркин А. Т. Сознание и самосознание / А. Т. Спиркин. – М. 1972.
249. Способности и склонности: комплексные исследования / под ред. Э. А. Голубевой. – М., 1989.
250. Столин В. В. Самосознание личности / В. В. Столин. – М., 1983.
251. Теоретические проблемы возрастной психолингвистики : сборник «Онтогенез речевой деятельности: норма и патология». – М.: Прометей, 2005. – С. 64–71.
252. Теоретические проблемы психологии личности : сб. – М., 1974.
253. Тихомиров О. К. Структура мыслительной деятельности человека / О. К. Тихомиров. – М.: МГУ, 1969.
254. Тихомиров О. К. Психология мышления / О. К. Тихомиров. – М.: МГУ, 1984.
255. Тихомиров О. К. Понятия и принципы общей психологии / О. К. Тихомиров. – М.: МГУ, 1992.
256. Тихомиров О. К. Психология мышления / О. К. Тихомиров. – М.: Академия, 2005.
257. Толстова Ю. Н. Анализ социологических данных. Методология, дескриптивная статистика, изучение связей между номинальными признаками / Ю. Н. Толстова. – М., 2000.
258. Толстых А. Возрасты жизни / А. Толстых. – М., 1988.
259. Традиции и перспективы деятельностного подхода в психологии. – М.: Смысл, 1999.
260. Узнадзе Д. Н. Экспериментальные основы психологии установки : Психологические исследования / Д. Н. Узнадзе. – М., 1966.
261. Уманский Л. Я. Организаторский способности и их развитие / Л. Я. Уманский // Уч. записки Курского пед. ин-та. – 1987. – Вып 21.
262. Утлик Э.П. Психология личности / Э. П. Утлик. – М. 2008.
263. Фельдштейн Д. И. Психология развития личности в онтогенезе / Д. И. Фельдштейн. – М., 1989.
264. Фестингер Л. Теория когнитивного диссонанса / Л. Фестингер. – СПб.: Ювента, 1999.
265. Философия и методология науки / под ред. В. И. Купцова. – М.: Аспект-Пресс, 1996.
266. Холл К. Теории личности / К. Холл, Г. Линдсей. – М.: Апрель-Пресс, 1999.

267. Хомская Е. Д. Мозг и активация / Е. Д. Хомская. – М.: МГУ, 1972.
268. Хрестоматия по общей психологии / под ред. Петровского А. В. – М.: Просвещение, 1987.
269. Хрестоматия по общей психологии. Психология внимания / под ред. А. Н. Леонтьева, А. А. Пузыря, В. Я. Романова. – М.: МГУ, 1976.
270. Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления. – М.: МГУ, 1981.
271. Хрестоматия по общей психологии. Психология памяти. – М.: МГУ, 1979.
272. Хрестоматия по ощущению и восприятию / под ред. Ю. Б. Риппенрейтер, М. Б. Михалевской. – М.: МГУ, 1975.
273. Хрестоматия по психологии. – М.: Просвещение, 1977.
274. Хрестоматия по психологии. – М., 1987.
275. Чуприкова Н. И. Психика и сознание как функция мозга / Н. И. Чуприкова. – М.: Наука, 1985.
276. Чуприкова Н. И. Психология умственного развития. Принцип дифференциации / Н. И. Чуприкова. – М.: Столетие, 1997 – 480 с.
277. Шадриков В. Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности / В. Д. Шадриков. – М.: Наука, 1988.
278. Шадриков В. Д. Мнемические способности. Развитие и диагностика / В. Д. Шадриков, Л. В. Черепашкина. – М.: Прогресс, 1990.
279. Шапошникова В. И. Биоритмы – часы здоровья / В. И. Шапошникова. – М.: Сов. Спорт, 1991.
280. Шмелев А. Г. Психодиагностика личностных черт / А. Г. Шмелев. – СПб.: Речь. 2002. – 480 с.
281. Шорохова Е. В. Проблемы сознания философии и естествознания / Е. В. Шорохова. – М., 1961.
282. Шостак В. І. Природа наших відчуттів / В. І. Шостак. – К.: Рад школа, 1989.
283. Шульц Д. П. История современной психологии / Д. П. Шульц, С. Э. Шульц. – М., 2008.
284. Эльконин Д. В. Психология игры / Д. В. Эльконин. – М., 1978.
285. Языковое сознание и принципы его исследования: Сб. “Языковое сознание: содержание и функционирование”. XI международный симпозиум по психолингвистике и теории коммуникации / Ред. Е.Ф.Тарасов. – М., 2000.
286. Ярошевский М. Г. Развитие и современное состояние зарубежной психологии / М. Г. Ярошевский, Л. И. Анциферова. – М.: Педагогика, 1974.
287. Ярошевский М. Г. История психологии / М. Г. Ярошевский. – 3-е изд. – М.: Мысль, 2001.

Дополнение к списку литературы:

1. Абрамова Г.С. Практическая психология: Учебник для студентов вузов. - Изд. 6-е, перераб. и доп. - М.: Академический проект, 2001. - 480 с.
2. Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. - М.: Независимая фирма "Класс", 2000. - 208 с.
3. Алешина Ю.Е., Гозман Л.Я., Дубовская Е.М. Социально-психологические методы исследования супружеских отношений. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. - 120 с.

4. Белянин В. П. Психолингвистика.- М: МПСИ, 2009.- 416 с.
5. Елисеев О.П. Практикум по психологии личности. 3-е изд. – СПб: Питер, 2009.- 512с.
6. Гришина Н.В. Психология конфликта. - СПб.: Питер, 2001. - 464 с.
7. Гулина М.А. Терапевтическая и консультативная психология. - СПб.: Издательство "Речь", 2001. - 352 с.
8. Корнилова Т. В. Экспериментальная психология.- М: Аспект Пресс, 2005.- 384с.
9. Никандров В. В. Методологические основы психологии. Учебное пособие. — СПб.: Речь, 2008. — 235 с.
- 10.Петренко В. Ф. Основы психосемантики. –СПб: Питер, 2005. – 480с.
- 11.Почебут Л. Г., Мейжис И. А. Социальная психология. – СПб: Питер, 2010.- 672с.
- 12.Розанова В. А. Психология управления.—М.: ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез". - 1999. - 352 с.
- 13.Соколова Е. Т. Психотерапия. Теория и практика. – М: Академия, 2006.- 368с.
- 14.Социальная психология: Хрестоматия: Учебное пособие для студентов вузов/Сост. Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая. — М: Аспект Пресс, 2003.— 475 с.
- 15.Тютюнник В.И. Основы психологических исследований.- М.: УМК «Психология», 2002.- 208 с.
- 16.Худяков А. И. Экспериментальная психология в схемах и комментариях. - СПб: Питер, 2008.- 320с.
- 17.Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. 3-е изд. - СПб: Питер, 2010.- 608с.
- 18.Васьковская С.В., Горностай П.П. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. - Киев: Вища шк., 1996. - 192 с.
- 19.Кононко Е.Л. Чтобы личность состоялась. - Киев, 1991.
- 20.Копытин А.И. Теория и практика арт-терапии. - СПб.: Питер, 2002. - 368 с.
- 21.Осипова А.А. Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов. - М.: ТЦ "Сфера", 2000. - 512 с.
- 22.Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. - СПб.: Издательство "Питер", 1999. - 656 с.
- 23.Балахонов А.В. Ошибки развития. СПб., 2001.
- 24.Бочаров В.В. Антропология возраста. - СПб., 2001.
- 25.Крайг Г. Психология развития. - СПб.: Питер, 2000.
- 26.Обухова Л.Ф. Две парадигмы в исследовании детского развития // Вопросы психологии. - 1996. - № 5.
- 27.Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. - М., 1995.
- 28.Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка: Пер. с фр. и англ. - М.: Педагогика-Пресс, 1999. - 528 с.
- 29.Холодная М.А. Психология интеллекта.: парадоксі исследованияСПб.: 2002.- 272с.